

BIBLIOTECA POPULARĂ
„SOCEC“

4806 succed
No. 93-94

Nº = 149

POVESTIRI ALESE

DE

ION DRAGOSLAV

857

540831

BUCUREȘTI

Editura Librăriei SOCEC & Co., Societate Anonimă

1910

26179-93-94

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
COTA 4806

1956

B.C.U. Bucuresti

C148045

SR-32

SR-32

Biblioteca școlii
6 Decembrie 1911

LA BUNICA

Crescusem de șase anișori și eu încă nu cunoșteam pe bunica mama mamei.

Auzeam prin casă pomenindu-se de ea și de fratele mamei, Ciuca, din ceea parte, din Bucovina, și așa se vorbeà de cu dragoste de ei, încât și mie mi se făcuse par'că dor să-i văd.

Pe moșul Ciucă par'că îl zărisem odată pe la noi, pe la un Sânt-Ilie, și par'că mi-a dat și un creițar nemțesc să-mi cumpăr covrigi și par'că îl vedeam: un român înalt, fâleos și bine legat. Dar pe bunica nu mi-o închipuiam de loc cum e; atîta că, înt'o zi, am auzit, între alte, vorbindu-se prin casă că bunica e tare bună, iar frații mei cei mai mari, ca să mă necăjească, îmi spuseră că bunica ține mult la nepoții ei și îi hrănește numai cu covrigi și lapte dulce, lucru destul

de ispititor pentru mine pe vremea ceea, așa că fără voie, întrebai pe mama:

— Mamă, da-i departe până la bunica?

— Așa departe nu-i dragul mămucai, zise ea, da-i zăbavă multă până acolo.

Însă de atunci, nu știu cât a trecut când așa după un Sânt-Ilie iată că ne pomenirăm cu un om din Ilișești, spunându-ne că bunica e slabă și să meargă mama până acolo.

La vorba asta mama prinse a se bocî; iar mie toți covrigi ce-i dădea bunica nepoților ei, îmi răsăriră cu ispită în minte și fără voe sării.

— Mamă, iată și pe mine la bunica.

— Numai dacă a fi vremea bună te iau, și spuse omului să se ducă înainte că vine ea, și să-i spue bunicei să se pregătească că n'o mai lasă să stee în Ilișești.

Bucuria mea când am auzit; am visat numai bunici și numai covrigi, și parcă mă vedeam: când jucându-mă cu verii mei și băeții lui moș Ciuca, când pe bunica la noi și dându-mi numai mie covrigi și turtă dulce. Dar nu mult iată că într'o dimineată așa pe la

Probaje, pe când mă duceam să cerc niște corcodușe de's coapte, numai ce aud pe mama :

— Măi Ionică! Măi Ionică!!

— Aud mamă :

— Măi pregătește-te că mergem azi la bunică-ta la Ilișești și să nu te duci nicăirea.

Ce crezi? Cel dântâi lucru a fost să dau o raită pe la prieteni și să le spun că mă duc la bunica. De acolo mi-am făcut o hrubă sub talpa casei, unde mi-am îngropat toate jucăriile, și am plecat.

Tot drumul, n'am mers decât jucându-mă ca un cățel: fugeam ce fugeam înainte, și iar mă opream și așteptam pe mama. Și erà o zi frumoasă, cum numai pe la Sântă-Mărie poate fi, cu un soare potrivit pentru călătorie, unde te uitai numai mașini de trier și păpușoaie coapte; iar vântul venit din spre munții Bucovinei par'că mă însufleteà și nu-mi vorbeà decât de bunica și de jocurile cu verii mei. Și nu știu cât am mers, că am trecut pe lângă o moară, de acolo peste dealul Șomuzului pe lângă un pichet de soldați, și am dat într'un sat căruia îi ziceà Liteni. De acolo, mai luând mama și pe o soră a ei, am plecat mai departe.

Dar așa mă dureau picioarele, că mereu o întrebam pe mama:

— Mamă, mai e mult până la bunica?

— Uite, amuși, amuși, îmi tot spuneà ea; trecem și dealul ista și dăm acolo.

Și am trecut pe lângă un sat ce-i ziceà Zaharești, pe lângă o biserică veche, înaintea căreia mama oprindu-se zise, făcându-și cruce:

— Ia, aici m'am cununat eu!

Și după alte dealuri și dâmburi am prins a vedeà pomii din Ilișești și pe la toacă am intrat pe la o jitărie în sat.

Mi-aduc bine aminte ce-i cu Ilișeștii iștia:

E un târg cu vatră. Vatra asvârlită cam pe deal și târgul cu dughenile negustorești mai pe vale, dintre ale căror acoperișuri de draniță veche se ridicà turnurile unor biserici: unul ascuțit ca un-plop, și lângă el o îngrămădire de alte patru mai mici.

Colindând mai multe uliți, trecurăm un podeț peste o apă, și darăm la o casă țărănească cu fața spre răsărit, în ograda căreia la poartă era o căsuță înaltă cât și gardul. Și intrând înlăuntru, la mârâitul unui câne de pe prispă, o femeie bătrână: așa mică ca mama, dar

mai spătoasă ieși din căsuță, și rămase înlemnită uitându-se lung la noi după care zise podidind-o plânsul:

— Tu ești, Domnică?

— Eu, mamă și amândouă prinseră a se boci.

Atunci înțelesei că e bunica, și plânsul lor mă înfioră de-mi veni și mie să plâng. Apoi femeia, ștergându-și lacrimile, strigă:

— Măi Ciuca! Măi Ciuca!

Nu mult, ieși din casa cea mare un om înalt, spătos și fălcos, aidoma ca cel ce-mi dăduse crețtarul să-mi cumpăr covrigi.

— Măi, uite Domnica dela *Fulticeni*.

— Vai! zise omul; Domnica, săraca Domnica! — Ce mai faci, soră dragă?

— Ia am venit și eu să vă văd ce mai faceți, grăi ea.

— Zi, mai bine, vorbi omul că ai venit să iai pe mama la voi; da nu zici că nici ție nu-ți dăm drumul până la Crăciun.

Acolo, în Bucovina, nu-i ca la noi, nepăsare de om de om. Când se svonește că a venit cineva din țara Moldovei, parcă s'ar vesti că a înviat cineva din groapă. Repede izvo-

rără nepoței bunicăi și verii mei, care de prin casă, care de pe drum.

— Măi, îi dă omul unuia din ei, fuga la mătușă-ta Tilina peste pârâu și spune-i că a venit soră-sa Domnica din Fulticeni. Da *amu* să-mi fii aice... Și na! — și îi dădù o sticlă și niște crețari să cumpere nu știu ce.

Apoi, băieții tot drumul au spus la toată lumea că a venit mătuși-sa Domnica dela Moldova, și nu mult, și izvorâră vecini și alte neamuri cu cățel cu purcel, să vadă pe mama.

A fost o bucurie, parcă le-ar fi venit împăratul, și ce vorbă, și ce întrebări peste întrebări; și, numai dupăce s'a liniștit sgomolul, aud pe bunica:

— Da aista, care-i?

— Aista, îi dă mama, e șepteliciu. De când îmi tot roade urechile: „Mamă du-mă la bunica! Du-mă la bunica!”

— Care, întrebă bunica. Cel cât un păpușoiu?

— Apoi nu-l știi, îi vorbì mama, că la o Sântă Mărie-Mare ai jucat cu el în sân, de nu știau femeile ce ai: păpușoiu or motoașcă?

— Acela-i?... Și noi îl credeam mort.

Dar eu, mic, mă uitam la ea speriat și mă țineam de fusta mamei ca și cum ar fi fost să n'o pierd; iar bunica, întinzând mânilor, îmi zise cu blândețe:

— Ia vină la bunicuța!

Eu eram tare ușor de ademenit de mic, și, la vorba ei blândă parcă cineva mă împinse, și încet, deși cu părere de rău și sfios mă îndepărtaiu de fusta mamei și mă duse, la dânsa.

Ei, dar bunica nu-mi erà dragă, deși aducea la gură și la ochi cu mama, dar sânul ei nu aveà duhul dulce și fericit ca al mamei! Îmi părea rece, mi-erà streină, și m'aș fi îndepărtat de dânsa, și numai de rușine am stat lipit de sânu-i. Și în mintea mea îmi ziceam: — Ii! Ce să mai vie și bunica asta la noi... Ba, mai mult, o și auzii:

— O! O! De acum ai să dormi cu bunica.

La vorba asta, tresării cu grijă și o privi cu ochii holbați, întrebându-mă:

— Da, mama unde se duce?

„Te'i pomeni, îmi făcui eu gând, că mă lasă aicea. Nu, nu, mi-am zis, eu nu rămân.

Cum oiu vedea că pleacă, fug și eu“. Și gândurile astea m-au canonit până seara, când numai ce am văzut niște fete venind și șoptind nu știu ce mamei, la care ea răspunse:

— Gheorghe e acasă?

— Pe tătuca îl așteptăm să vie, că-i dus la moară.

Cine erà Gheorghe, parcă auzisem și de acela că-i un frate al mamei, însă bine nu știam, și-mi intrase și o bănuială în suflet: „Nu cumva, Gheorghe acela să-mi ia pe mama și să mă lase fără dânsa“. Nu mult bunica mă puse să mă închin și mă trimese la culcare pe patul ei de după sobă; atunci, o întrebaiu:

— Da mama unde doarme?

— Mă-ta? Ee e dusă la culcare cu fetele lui moși-tu Gheorghe.

La vestea asta am prins a plânge.

Lasă că mă temeam că n'oiu mai vedea-o, dar până atunci nu dormisem la alt sân decât la acela al mamei și al fraților mei, și-mi făceam gând că cine știe ce bine doarme ea acolo și ce frumos e!

— Taci cu bunicuța, taci! îi dă ea. Taci că bunicuța mâne țî-a da lăptișor și covrigei. Taci!

— Da mama mai vine? o întrebaiu eu mai îmblânzit când am auzit de covrigi.

— Cum să nu vie? Vine că are să-mi ajute mie a urzi niște bumbac,

„Vra să zică vine“, mi-am zis. Și amintindu-mi că verile mei le dă și turtă dulce și lapte, sări de colo:

— Da turtă dulce ai să-mi dai?

— Cum nu? chiar mâine avem să ne ducem în târg și să cumpărăm o mulțime.

— Dar băieților lui moșu Ciuca să nu le dai.

— Ba să le dau și lor, dar ție am să-ți dau bucata cea mai mare. Numai să nu mai plângi, că avem prin sat un moșneag, care adună băieții ce plâng noaptea.

Laptele dulce, covrigii, turta dulce și mai cu seamă moșul ce adună băieți, mă făcură să mă lipsesc de sânu-i cu grijă, și să adorm gândindu-mă la turta dulce de a doua zi.

Și în adevăr, abea am crăpat ochii, și am și găsit lângă mine covrigi și turtă dulce, însă turta ruptă într'o parte ceea ce mă făcu pe lângă o înduioșare pentru bunica, să am și o ciudă și să-mi zic:

— O de ar veni și ziua ceea să meargă cu

noi mai degrabă, să nu le mai dea și bolfașilor istora de veri, bunătațile care ar trebui să mi le dea numai mie, și o întrebai.

— Bunică mergi și mata cu noi acasă?

— Da, măi băete, tare m-aș duce să vă văd și eu gospodăria.

— Să mergi bunică că eu am să te cule numai în patul meu. Iar peste zi m'a îmbrăcat cu o cămășuică cu flori și m'a dus în târg la o cucoană șfăiboaică, al cărui bărbat eră „jardar“. Femeea tocmai ședeà în cerdac și desmerdà cu cățeluș flocos și alb. Cum i-a spus bunica cine-s, a și asvârlit javra și m'a luat pe mine la desmerdat, și atâta m'a sărutat femeea aceea, că am crezut că mi se duc obrajii. Și se uità cu jind la mine, de-i jucau ochii în lacrimi; și după ce mă hrăni cu pâine și cu povidlă, zise bunichii să mă lase la ea, că ei tot nu au copii.

— Da' unde se află? că mă omoară mă-sa!

Apoi șvăboaica aleargă în casă și-mi mai aduse o hrantie de pâne, și după ce mă hrăni bine, și mă mai pupă acolo în legea ei, plecarăm printre dughenile jidanilor. Parcă

și acum le văd două șiruri de case de oparte și alta a uliței mari întocmai dughenile din târgul nostru mici și învelite cu dranță veche și cu un fel de coridor lung, de piatră înainte și întocmai ca la noi aceiași negustori, bărboși și perciunați cu cealma de vulpe pe cap și cu laibăre lungi cu nasturi dinapoi și cu papuci și ciorapi albi până la genuchi.

— Iată, asta de ici e *Șândăria*, îmi vorbi ea, și îmi arată o casă albă învelită cu oale și cu parmaclâc roșu. Asta de ici e *Comuna*, și-mi arată alta tupilată, cu cerdacul dărâmat și cu ferestrele strâmbe. Asta de ici e școala românească, și îmi arată altă casă tot albă, învelită cu draniță și cu un clopot la poartă.

Mai mergînd, auzim o gălăgie, înaintea unei dughene. Un jidov cu perciuni ca niște șuvițe de coamă de cal și cu barba ca o badană de porc, cără la pumni unui țaran.

— Șezi, domnule, îi da românul tot trăgându-se înapoi sub focul ghionturilor, ce mă bați pe sfânta dreptate?

— Ce te bat, talharoi, îi da jidanul, iu te-am înșelat? Te-am înșelat?

— Cum nu m'ai îuşelat, jupâne, când îmi dai un sfert de cot lipsă.

Şi ovreiul luă de pe tarabă nişte cit, îl svîrlî în braţele românului, şi îi zise:

— Na, şi să nu mai vii pe la mine. Ai năroc di ci ai, că ai *videa* tu pe dracă.

Şi românul îşi luă citul în traistă şi o plecă împuşcat după o femeie ce-l aştepta mai încolo.

V'o spun, cât eram de mic, însă scânteia nedreptăţii se oglindî, în sufletul meu, şi îmi ziceam:

— Ah! cum nu-s eu mare, că i-aş arăta eu tartorului. Iar bunica întîlnind o femeie îi zise:

— Vezi, de astea nu-s rare pe la noi, lele Mădălină.

— Apoi da, glăsuî femeia, şi mai alaltăeri a fost una tot aşà, la Suceava! Un om a cumpărat sare şi a cântărit frumos negustorul şi a plătit şi omul sarea; deacolo, când să plece, jidovul nu, să-i deà parale. Omul i-a spus: Da ți-am dat, domnule! El nu, că nu i-a dat şi nu i-a dat, şi apucă de desagi. Omul trage, el trage, au sărit şi alții de

neamul lui, și, după ce-i trase o chelfăneală românelui, i-a luat și sarea. Ș'apoi dacă a lăcrămat la poliție, tot pe om a pus să plătească sarea.

— Apoi îs ajunși, îi dă bunica, că dacă șandar e jidov, polițai jidov, unde să cauți dreptatea?

Și, bunica luându-și rămas bun dela femeie, trecurăm înainte, și darăm la turnurile bisericilor.

— Iată, zise bunica, asta de ici e biserica noastră; asta de peste drum, țuguiață, e a șvabilor.

Par'că și acum văd biserica românească, mare ca o mitropolie, frumos văruiță și cu patru turnuri.

Și pe când îmi spuneà bunica astea, numai ce auzim niște cântece răgușite, nu știu de unde; și nu mult, doi șvabi beți ies lălăind dintr'o uliță cuprinși de după gât, și așa se țineau pe balamale, că mai nu cădeau în nas, măsurau ce măsurau drumul, stăteau în loc cumpănindu-se ca și cum s'ar închinà, vorbeau ce vobeau tare, și iar o porneau lălăind.

Când să ne coborâm spre pârâu acasă, iată

altul în urma noastră: uscățiv, cu pălăria pe-o ureche, măsură ce măsură cea uliță cât e de largă, de par'că îl îmbrâncea unul; plesnind din palme și se sfădeà nu știu cu cine. Apoi stătù în loc, și ca și cum și-ar fi adus aminte de ceva, duse degetul la frunte, și iar plesnind palmele, o pornì înainte bodogă-nind.

Când trecù de noi, deodată se opri și întrebă chinuindu-se să steà drept:

— Ma roc! asta merșe acasă la mine?

— Da Domnule Herman, da' zise bunica; iar eu de frică, repede m'am dosit după dânsa. Și neamțul o pornì înainte dondă-nind.

— Așa-s toți șvabii, zise ea, nebuni când se îmbată.

— Da cine e aista, bunico?

— Ia un bețiv de lângă noi, și are o casă de copii și tot beà; de acum are ce-l bate șvăboaica.

— Il bate, bunică, femeia?

— Hă — hăi, și înță cum. Dar haidem mai repede acasă, că trebuie să ne aștepte mă-ta.

Și două săptămâni am dormit la sânul

bunicăi. Cine îmi purtă de grijă să nu mă desvălesc? — Bunica. Cine mă îndopă toată ziua cu bunătăți, cu covrigi și pere? — Bunica. Cine îmi spuneă snoave de adormeam cu zâmbetul pe buze? — Tot ea.

Și ea eră ca și mama: la or'ce ceas de noapte ai fi întrebat-o de ceva, eră trează, și cum eră așa la fire ca dânsa, aș fi crezut că e mama, dacă nu ar fi avut un miros de adevărată bunică.

548045
Și multe povești mi-a spus ea, dar la rare le știu sfârșitul, că trebuie să spun, că chiar a doua zi, am și intrat la horă cu verii mei și cu băieții de șfab din prundul pârâului și ai d-lui Herman. Și cât eră ziua de mare, nu făceam alta decât să ne scăldăm și să facem pălării de humă și să le pocnim, de pământ, așa că seara adormeam ca uns.

Atunci văzui cât sunt ciudați șfabii.

Cârciuma vetrei eră tocmai pe deal și drumul până acolo treceă drept pe dinaintea casei lui moș Ciucă; iar vecini cu el, pe lângă domnul Herman, mai erau și alții de seama lui, și zilnic șfabii ceia și domnul Herman urcau dealul unul câte unul la crâșmă

și când veneau erà toată lumea a lor: de erà numai unul, veneà ca domnul Herman, iar de erau doi ori trei, veneau întocmai ca cei ce-i întâlnisem în târg, iar a doua zi numai ce vedeam șfăboaicele cu câte un ochi vânat, cu câte o coastă ruptă, numai nevasta domnului Herman nu purtà nici o grije, și erà grasă și frumoasă.

Șfabu-i șfab, sucit el la pornire, când vine acasă turbur, femeia ca femeia de, îi zice și ea o vorbă, de ce bea, de ce nu tace; iar el o apucă la scărmăneală — și nu așa, — sdravăn! și ea nu spune la nimeni. Dar într'o zi am văzut și altfel:

Eu eram prieten cu băieții domnului Herman și mă duceam câteodată pe la dânșii.

Intr'o zi ploioasă eram la băieții ceia, și numai ce-l văd pe domnul Herman venind, cum erà habarul lui, cântând și trăznind, ba încă și plin de glod și fără pălărie și cu ciubotele pe băț. Cum intră în casă cerù în limba lui mâncare. Șfăboaica îi dădù. Dar, el, nu; că nu-i place.

Pe semne știà ea ce are să fie, că ne trimise pe prund să ne jucăm.

Noi în loc să-i facem gustul, ce ne un vine să ne ducem în șură la ei să ne facem scrânciob, ori, cum se zice prin țara Munteniei, un legăn de frânghie. Da în casă se auzeà bușituri și palme, iar băieți fugiră în șură râzând;

— Mutăr al nostru trașe pataie lui Fatăr.

Cum e copilul drăcos, hai să văd numai decât. Mă furișez la o fereastră și ce să vezi: șfabul băgat sub pat și ea, șfăboaița, cu melestelul în mână îl judecă ca pe hoții de cai.

Și vezi n'a știut nimeni de bătaia ceia. decât eu.

Dar iată că după cîteva zile, orășelul primi o nouă vieată. Orășelul cela tăcut, deși cu negustori neliniștiți pe vale dar cu oameni cumînți pe deal, deodată își sări din balamale, ca un șfab beat. Atunci am văzut și eu ce este un hram. Dealul întreg se puse în picioare, târgul prinse a forfoti de oameni. Morarii nu mai pridideau cu măcinatul, balercii goale ieșeau și se întorceau pline acasă. Și lume de lume prinse să curgă cu o spătămână înainte din toate satele; căruțele și carele

nu se mai sfârșeau, mai cu seamă la moș Ciuca, care aveà o cruce de pomenire în țarină; iar în ziua de Sântă-Mărie ziceai că nu e zi de praznic, ci de iarmaroc.

Satul, de dimineață începù e clocoti de sunetul clopotelor, chemând pe credincioși la leturghie, iar, așa pe la prânz, casele se desfundară și calea din sat până la crucea lui moș Ciuca, erà un lăicer de capete, și preoții în fruntea norodului mergeau cu icoanele.

Toți erau îmbrăcați cu ce au avut mai bun; bărbați cu cămăși albe și bontite cu fluturi, și femeile cu cămăși cu altițe și catranite bătute cu mărgelile. Apoi barizuri de toate boielele își da întipărirea unei lumi de păpuși.

M'am luat și eu după mulțimea asta. La fiecare râspântie clopotele tăceau și mulțimea îngenuchià; și voiul porneà și iar văzduhul tremurà de sunetul clopotelor.

Acolo la cruce, erau numai mese întinse și pline cu ploști, pâne și mălaiu, și o cruce albă, văruiță, la care mulțimea cum ajunse, îngenuchià; și începù slujba. Bucovinenii sunt foarte credincionși, își cam râd de Români

de dincoace din pricina lipsei de evlavie. Tot timpul cât a ținut sfeștania, par'că erau niște catane ce ascultă o poruncă împărătească. Iar după blagoslovirea meselor, ploscile prinseră a se goli, dărăburile de mălaiu și pâine pieriră, și harhatul și închinăciunile se ținură lanț. Și după o leacă de gustare, lumea se împrăștiă pe la cunoscuți și prieteni, unde iar începură alte mese; iar, așa spre seară, nu am auzit decât chiuituri, sunet de scripei și cobze și — lume roind de colo până colo.—Nemți, români, toți prăznuiau, și nu se făcù liniște trei zile. De acolo, rând pe rând, tot se risipì ca niște nori de pe cer, și orașelul rămase liniștit ca viața unui pustnic mulțumit cu ce-i da Dumnezeu.

Cât de mine, știu că am avut ce vedea și ce mă țină cu verii mei prin tindă, în cântecul scripcarilor, că și la o săptămână, îmi mai rămăsese o rămășiță de sunet de scripei și chiuturi în urechi; ba într'o zi, am găsit și o sticlă cu holercă de cartofi după o desagă, și de, să nu ne lăsăm și noi mai pre jos de cei mari, am băut-o toată și ne-am îmbătat de ne izbeam cu capul de pereți, de avù ce petrece lumea pe socoteala noastră.

Dar în una din noapțile de praznic, am tras o spaimă și am râs de ne-am strâmbat.

Eră târziu, dar ici și colo poate mai trăia cântecul și vorba, iar eu dormeam ca de obicei la sânul bunicăi, și ce am visat nu știu, că repede mă trezii și o întrebaiu:

— Bunică! bunică!

— Aud! răspunse ea.

— Dormi?

— Nu dorm.

Fericit că am scăpat de visul cela și că ea nu doarme, ce-m veni, că o întrebaiu:

— Bunică, de ce șezi mata în căsuța asta mică și nu în cea mare?

— Pentrucă aceea nu-i a mea, ci a lui Ciuca și a băieților lui.

— Da a matale unde-i?

— A mea, am dat-o lor.

Aici tăcui gânditor.

— He-hei! — oftă ea. Hoțul de popă n'ar mai putrezî.

— Care popă, bunică?

— Taci și dormi.

N'am dormit după aceea cine știe cât, gân-

dindu-mă la un popă care ar fi făcut bunicăi cine știe ce neajuns, și par'că îl vedeam: un popă rău la inimă și cu barba roșie, întocmai ca cea din povestea lui Păcală, care luă câte șapte piei de pe spinarea argatului ce se supăra pe el. Când am fost mai mare, mi-a spus mama că în Ilișești eră un preot ce stă bine cu cei mari, dădea bani cu camătă, și nu iertă nici mort pe cel ce întârziă cu plata.

Un cumătru a bunicului, tatăl mamei, s'a apucat și a vândut casa și grădina bunicului pe sub mână, zicând că e a lui. Și pe o vreme de iarnă când crapă și pietrele, popa, sprijinit de *cănțălărie*, l-a dat afară pe bunicul din casă cu copii cu tot; iar bunica l-a blestemat și a dat leturghie la biserică, după care neamul bunicăi, cică a fost găsit mort pe un deal, iar popa a căzut în grea muștrare de cuget și s'a îmbolnăvit și de inimă rea, ci-că își rupea cu dinții carnea de pe el și strigă:

— Palaghio! Palaghio! Vino și mă iartă.
Și în muștrarea cugetului s'a sfârșit.

Dar cum spun, stăteam și mă gândeam la

popa cela, și numai ce aud niște pași pe afară ca și cum ar călca unul în străchini și un glas:

— „La traca, asta tunic la mine.

Pe urmă o fâșăitură pe la țâțâna ușii, un sunet de clampă, o scârțăitură tot de ușă și o poticneală de prag amestecată cu un sughiț.

— Ai, la traca!...

Bunica întrebă:

— Care- acela!

— Eu, răspuse un glas răgușit, cu un miros de holercă de umplu toată casa: Eu tom Iosif... *pun sar'*!

— Bine ai venit, domnule *Iozif*, apoi ne-am culcat! Du-te și 'mneata de te hodinește și vină mâne să-ți dăm holercă.

Tom Iosif, după ce sughiță cu părere de rău, zise abia nemerind ușa:

— M'a tuc! m'a tuc! m'a tuc! m'a tuc! m'a tuc!

A deschis ușa, a ieșit pe poartă și tot n,a încetat de a bodogăni: „M'a tuc! m'a tuc! m'a tuc! m'a tuc!“.

A doua zi am auzit pe un neam al bunicii că a întâlnit ast' noapte pe domnul Iozif de peste pârâu și tot zicea „M'a tuc! M'a

tuc! M'a tuc! M'a tuc! M'a tuc! M'a tuc!
Și tot cu „M'a tuc!“ a intrat în ograda lui.

Dar de atâta stat la bunica, mă săturasem. Acum mi se făcuse dor după băieții din târg dela noi și după jucăriile ascunse sub talpa casei, și sburdam să mă duc să le caut dacă mai sunt acolo. Și într'o zi întrebai pe mama:

— Mamă, când mergem acasă?

— Azi!

— Azi? Și cu bucuria cu care vestisem băieții din târg că plec la bunica, m'am dus să vestesc pe verii mei și băieții de șfab că plec la târg.

Bunica cum auzi, și prinse a-și luà schimburi într'o traistă dar nepoatele mamei și cumnata cum o zăriră, o și întrebară de ce să gătește așa.

— Mă duc și eu cu dânsa glăsui ea, și veniți de mă luați mai pe toamnă. Că-s douăzeci și patru de ani de când am măritat-o și eu nu-i știu gospodăria și pornise a plâng.

— O, ziseră ele: te duci și nu mai vii știm noi.

— Ba, vin, numai să văd, ce-i pe acolo.

Atunci ele ce s'au sfătuit că i-au ascuns mamei toate lucrurile doar ne-or mai proprii, iar verii mei pe lângă mama:

— Mătușă, lasă măcar pe Ionică la noi!

— He-hei, îi dă moșul Ciuca, care tocmai venea și se amestecă în vorbă:

— Da unde vă duceți?

— Ne ducem departe, îi răspunse mama.

— Da, nu se poate, nu vă las. — Da așa, da, pe dincolo. — Da ce să caute mama pe drum.

— He-hei! zise bunica, încă nu ști că mă duc și apostolește.

— Vra să zică tot vă duceți glăsuî moș Ciuca, când văzu că nu-i glumă. Atunci lasă-mi măcar pe cazacul ista să învețe aici la școală și să-l fac popă.

— A nu-l las, răspunse mama; ce mă fac fără dânsul?

Moșul Ciuca, am uitat să spun, că-mi cumpărase o pălărie țuguiată cum se poartă pe acolo, și băieții cum auziră vorba mamei, mi-o ascunseră sub o covată. Cu mare trudă am găsit-o, iar mama, până și-a adunat lucrurile, a avut de furcă.

La urma urmei, n'a avut ce să ne facă, și însoțiți de mătușa Tilina, sora mamei, și urmași tip! tip! de bătrână, am plecat.

Până la poarta țarinei bătrâna ne-a urmat. De acolo, s'a pus jos și a prins a se tânguî.

— Nu mai merg Domnica, nu mai pot... du-te singură“.

Și iar prinse a se bocî cu jale.

Atunci mama se aplecă în genuchi, și, apucându-i mâinile i-a zis:

— Mamă,... iartă-mă!

— D-zeu să te ierte, fată hăi, și iartă-mă și tu, și vino să te pup și pe tine, măi băiete, că am semn că nu ne-om mai vedeà.

— Și Domnică, — dacă oiu mai trăi, nu mă uità, și adă și băietul pe la mine, căci când mă învățasem cu dânsul, atunci mi l-ai luat.

Și am plecat. Iar bunica după ce ne-am îndepărtat, s'a ridicat în picioare și a zis tare: „Dumnezeu să vă binecuvinteze“.

Și am mers o bucată bună, am făcut o cotitură de drum prin niște dâmburi, am dat într'o vale și am ajuns în vârful unui deal, de unde se făcea în jos un drum ce se sfârșea

într'un sat departe departe spre amiază, și bunica erà tot acolo cu mâna cozoroc la ochi, iar când să coborîm dâmbul, am văzut-o scuturând o năframă în vânt, după care așîșderea și mama scutură o batistă și eu pălăria, am coborît pe drumul cela, și de atunci îs ani și n'am mai văzut-o pe bunica.

SLUJBAȘ

Eram în clasa III primară, când tot auzeam că feciorul Mănalachioaii, Ghiță, e acum la suprefectură scriitor cu o sută de franci pe lună.

Ce vorvură a mai fost, Doamne, Doamne, prin mahala, când l-a făcut, pe băiatul ăsta, scriitor de masă din practicant; se uită lumea la el ca la o minune. Și apoi, cel dintâi, care mi-a adus vestea, a fost mama. Apoi ea îmi tot da: „Măi, Ionică, învață să scrii și tu frumos, bre! Că ce crezi, pe feciorul Odagiții de florile mărului l-a făcut scriitor cu leafă?... și, uite, acum, ține pe mă-sa și îmbracă surorile, de parcă-s duduici!

Și dacă ar fi fost numai feciorul Odagiții care să mă smomească cu slujba lui! Dar mai erà unul Diaconescu-Tâșpoacă. Și aista erà practicant acolo. Apoi, când îl vedeam că se duce dimineața la deal spre slujba lui,

parcă-mi băteà inima oarecum cu pizmă și îmi ziceam: „Ferice de cei ce au patru clase primare ca Țâșpoacă și pot fi practicanți la suprefectură! Mâne, poimâne, numai ce l-oiu vedeà ca pe feciorul Odagiții cu o sută de franci pe lună!“

De scris, să nu mă laud, nu scriam rău și mă necăjam să scriu și mai bine. Dar erà vorba și mă întrebam: „Oare pe mine m’o primi acolo? Și mă rugam lui Dumnezeu: „Doamne, Doamne, ajută-mi s’ajung și eu practicant ca Țâșpoacă“.

Și-a trecut un an și am mântuit școala primară. Mai departe nu m’am dus deocamdată, ba că sunt slab de piept, ba că acolo învățăturile îs grele tare și eu nu am s’o pot duce: — mie mi-erà de Subprefectură!

A trecut toamna, a venit iarna cea plină de frig și de amar. Și-a venit și Crăciunul; dar după aceea, n’am mai putut răbdà.

Și într’o zi, — mi-aduc aminte, ca acum, — erà un soare dulce, dulce ca orice soare uneori după Bobotează, când încep a strigà pișigoi: „Uite vara! uite vara!“ și streșinile prind să picure.

În ziua aceea m'am sculat dimineața, mi-am văcsuit ciobotile, mi-am și periat straietele ca niciodată, apoi mi-am făcut o jalbă, cum m'am priceput, și fără să spun la cineva, am ocolit câteva uliți și am suit spre rohatca dela Făl-ticeni — vechi, la deal, și am dat la o casă, care aveà o tablă la streșini „Subprefectura Plășii Șomuz — Moldova“. După ce mi-am făcut o cruce mare, cu inima bătând de grije și îndoială, am intrat într'o odaie. Aice un om cu pălăria în cap și cu musteața galbenă ca mătasa păpușoiului își ridică ochii de pe niște hârtii la mine. „Ce poștești?...“ Eu scot jalba și atestatul de patru clase primare și i-le întind. Citește el, citește, se uită în ochii mei și mă întreabă, al cui sunt. Eu îi spun, „Aha, răspunse el, a lui ești?...“ Și puse, cum s'ar zice „rezoluția“. Apoi, mă cheamă după dânsul în altă odaie. Aicea, mai mulți seriau la mese și se uitară la mine cu ochi mari. „Vă mai recomand un practicant, și serie bine, zise boerul,,.

Printre aceștia erà și băiatul Odagiții. El aveà masa cea mai frumoasă. El erà acum

mai mare peste toți acolo. Dar pe Țâșpoacă nu-l văzui printre ei.

Atunci îmi făcui socoteală că l-a dat afară și m'a primit pe mine în locul lui.

„Să treacă, îi dă Ghiță, să treacă la masa cea goală! Și-mi arată o masă neagră lângă o sobă.

„Aha! — îmi zisei în gând; aceea trebuie să fi fost masa lui...“.

Și, după ce mă descusură care din cotro, un domn slab, cum sunt eu acum, veni la mine și-mi dădù o hârtie și-mi zise:

„După asta să-mi faci douăzeci și patru: serie frumos și întocmai“.

— Erau ordine la primarii de plasă.

Și-am scris și n'oiu uită nici mort ce seriam.

Dar prin câte gânduri n'am trecut atunci, doar de cum îmi erà inima îmi pot da seama: Parcă mi se strânsese ghem, — și mintea, turburată de jocuri, întâi se liniștì, apoi se turbură din nou; și o grije și o mândrie, îmi cuprinse toată ființa: grija să scriu frumos; mândria, că am ajuns și eu ca din mâna mea să iasă ordine primarilor, că de n'or face cu-

tare și cutare lucru, au să fie dați afară din slujbă, ori pedepsiți cu leafa.

Când am eșit, băiatul Odagiții, căruia am auzit că-i zic toți: «Domnu' Filipescu», mi-a spus un lucru: să vin regulat și s'ascult, că, dacă oiu scrie bine și o fi un loc slobod mă face scriitor de masă.

Când am ajuns acasă, parcă numai eram acela ce plecasem; eram amețit de gânduri, parcă crescusem de o palmă și eram în firea celora ce se cred că-s și ei ceva pe lume.

Apoi, când i-am spus mamei, bucuria ei Tata n'a zis nimic. Dar ea a și umplut mahalaua. Și apoi, deacolo, să fi văzut pismă pe mine. Femeile nu făceau altăceva, decât să vorbească pe socoteala mea: că ce-am făcut de m'am cocoțat acolo, că pe cine am avut, că cine-s eu, parcă ele n'au băeți de practicanți la Suprefectură? Mai cu seamă, când le-au spus mama, că peste trei luni de practică are să-mi dea leafă, crăpau de ciudă.

— Inchipueșteți jupâneasă Ioană, — grăiau una către alta, la pârleaz; auzi, că băetul Sumanarului cel mai mititel e la Suprefec-

tură *funcționar* și peste trei luni de *practică* îi dă și leafă.

— Sărăcuța-n de mine!.. Iraaa! De aceea îl văd în fiecare dimineață ducându-se încolo gătit și cu grijă.

— Așă! așă! Și Dumitraș al meu, — zicea cea dintâi, — parcă nu a învățat carte ca el, da încă și mai bine, și iată-l șade acasă.

— Oare cine l'o *ricomândat*?..

— Cine?... Ia umblă Sumănaru cu vrăji.

— Așă, zău, că știe Sumănaru numai des-cântice.

Și o lună de zile am bătut drumurile de acasă la Suprefectură și înapoi de pomană.

În timpul ista, am băgat de seamă multe lucruri.

Băiatul Odăgiții eră mai fudul ca toți, fumă țigară și vorbea cu ceilalți de fete. Apoi am aflat că boerul, care mi-a primit jalba, e domnu supleant Stanu, și toți îi ziceau „cu-coane Costache”.

Tot atunci am aflat și de Țâșpoacă, că acum e ajutor de notar cu treizeci de franci pe lună, și de pe jelbi, de pe una alta, mai câștigă. Ba, mi se pare că l-am văzut odată

cu niște condici pe la Subrefectură, și la mine nici nu s'a uitat. Se credea în înaltul cerului. Vorba Românului: Dă-mi Doamne ce n'am gândit, și mă mir ce m'a găsit!"

Treaba asta m'a cam supărat; dar mi-am făcut socoteală: „Lasă, nu-i nimic, că poate oi ajunge și eu odată ceva“. Și aveam o nădejde bună: Căci deși mai nou ca ceilalți, Cuconu Costache zicea că tot eu scriu mai bine ca dâșii, iar tovarășii mei de soartă se uitau la mine cu fruntea încrețită și sprâncenile ridicate de grije și cu ochii nu tocmai buni.

Mai cu seamă, unul, Vasile Grigoraș, eră mai opărit ca toți. De rău ce scria, nu i se dădea altă sarcină decât se coase *Monitoare*, iar când n'avea de lucru, cerea hârtie și toată ziua ciorsăia ce-i venea prin minte, apoi repede alergă dela masă la masă și întrebă: „Oare e bine scris, e bine?“ — Lefegii mai cu samă, ca să se mântue de el, ziceau că-i bine, tare bine. Iar el nu mai putea de bucurie. Dar de scris tot nu-i dădeau.

De cum a intrat, cuconu' Costache, pe semne mă pusese la inimă; dar nu și-a dat-o pe față,

decît cu vremea, să vadă ce fel de poamă sunt.

Și am fost poamă destul de bună, că mama mereu mă cicălea: „Vezi, când intri, să zici la toți: „plecăciune“, și lui cuconu' Costache, „sărut mâna“, că-i om bătrîn; și când pleci tot așa, și ce ți-o da să scrii, să scrii, să nu faci mofturi, și, de ți-o da și acasă, să primești; să muncești, dragul mamei, că uite îmbătrînim și să ne fii și tu de un ajutor.

Așa că asucltînd sfatul mamei, cuconu Costache, când intră prin „canțelăria“ noastră, venea la mine, se uită în ochii mei și mă netezea pe cap; iar eu mă uitam la el și râdeam.

Într'o zi îi dă: „Știi că noul nostru venit seamănă cu unul Alcaz, un băiat al unui moșier ce-l cunosc eu“, și din ziua aceea așa mi-a rămas numele: „Alcaz“.

Implinisem, cum am spus, o lună! Intrasem în Martie și Paștile veneau, și veneau cam nu după inima mea: eram slujbaș, și n'aveam haine frumoase.

Toți vorbeau din jurul meu că și-au cum-părat haine așa și așa, sau au de gând; numai eu ședeam mai trist ca toți.

Dar într'o zi cu soare prietenos și călduț și cu părăe mari pe uliți și cu sbântuituri de păsări, aud pe cuconu Costache:

— Alcaz!

— Poftim, cucoane Costache! îi dau eu.

— Să știi, că de azi, ai 22 de franci pe lună, plătiți din fondul comunelor.

Măi ce bucurie pe mine! Nici nu mai țin minte o altă bucurie ca aceea.

Douăzeci de franci pe lună erà o avere pentru mine. La acele vremuri să ai hodoronc tronc, așa leafă, erà lucru mare. Cu toate astea, până n'am văzut banii în mână, nici n'am crezut cu temei.

Am mulțumit d-lui Stanu, și am plecat glonț acasă cu vestea.

Pe drum îmi veneà să sar ca mânzul, de voios ce eram, dar îmi erà rușine de oameni, că de! acum eram slujbaș cu leafă.

Și poate bucuria n'ar fi fost așa mare, dar înflori și dintr'o gândire și din o ușurare a inimii: că leafa lui Țâșpoacă erà doar cu câțiva franci mai mare ca a mea,

Când a auzit mama că m'a pus și în leafă,

se uită la mine ca la un sfânt. Și în câteva, ceasuri a și umplut mahalaua.

Și apoi vorbă pe femei.

— Ia, uitați-vă mă, arătau ele cu degetul; ce băeat mititel și douăzeci de franci pe lună la Suprefectură.

Altele răspundeau:

— Dacă are el acum atâta leafă, apoi când o fi mai mare, ajunge suprefect și poate prefect.

— Vräji, jupâneasă! grăi alta.

— Da nu te uită după asta, că băeatul e bunișor și blând.

In adevăr, ca atunci, niciodată n'am fost mai blând în viața mea.

Ba, una din femei, Catinca lui Ion Cantoru care aveà și ea un băiat eșit din școală, într'o zi, numai ce văd că ese dela o casă de pe ulița Spitalului și la mine:

— Ce măi, Ionică, ție ți-a dat și leafă?

— Da! îi dau eu; așa a zis suprefectul.

— Douăzeci de franci pe lună?! zise ea nerăbdătoare.

— Da! — îi răspund iar; așa au zis ei,— știu eu?

— Bine, na, bine! — făcù iar, dar cu glas

domol, și se retrase încet, încet, înapoi, măsurându-mă cu ochii din cap, și sfârși cu jumătate de glas și cu un oftat ușor:

— Dă, dacă ai minte!

Și de atunci a mai trecut vreme.

Eră prin săptămâna mare. Eu, întunecat ca pământul: „Dar dacă o fi zis numai așa cuconu Costache, numai ca să mă tragă inima la lucru.

Însă, nu; ci iată că într'o zi numai ce aud pe supleant:

— Alcaz!

Ca ars, sării: „Poftim, cucoane Costache!“

— Să spui mămucă-ta ori lui tatucă-tu să vie până aici.

Atuncea am crezut că poate vreă să se jeluie de mine că nu scriu bine, că în adevăr cam greșeam uneori, uitam cuvinte și stricam coală după coală de hârtie; dar nu fu asta, că parcă o văd pe mama.

— Plecăciune Cuconașule!

— Bine ai venit!... la șezi! A dumitale e plodul ista!

— Da, sărut mâna, al meu.

— Uite, fiindcă-l văd prea copil și să nu

cheltuiască banii pe acadele, poftim, îți dau în mână șazecișisase de franci, leafa pe trei luni.

— Dumnezeu să vă dea sănătate, că uite, l'oiu îmbracă și mi-oiu prinde și eu, o nevoe.

— Și a umflat mama un săculeț de bani, și am plecat drept în târg, de m'am îmbrăcat ca un cuconaș.

Când am ajuns acasă, mama a zis tatei.

— Ei, n'am făcut eu bine, măi omule, că am dat *băietul* la școală? Că, uite, avem și noi pe urma lui un pic de ajutor.

Tata a dat din cap și n'a zis nimic.

— Ba, da; că uite avem și noi un *băiet* în rând cu boierii.

— Numai să bage de seamă să nu-l mănânce tot ei.

— Apoi, o fi și el cuminte și mai așezat.

Și, Doamne, după asta să fi auzit vorbă.

— Ia uitați-vă la el, jupâneasă, parcă e un fecior de boer. Iată ce fac descântecele! Dumitraș al meu, care a învățat carte destul de bine șade și mănâncă mămăligă degeaba.

— Ia taci, cumătră Ioană, că le-o veni la

fiecare rândul, că-s băeți încă și apoi fiecare își are steaua lui sus în ceruri.

Dar iată că dă Dumnezeu și părerea de rău a mueretului se schimbă în bucurie.

Mă pomenesc așa pe la Sân-Petru, că se schimbă roatele dela căruță; în loc de potrivite vin altele cu năbădăi, și poate nu v'aș spune timpul anume, dar știu că erà pe vremea cireșelor și erau niște cireșe bune, în dosul suprefecturei, bune, de parcă și acuma le știu gustul.

Și într'o zi cu un cer limpede și cu un vânt alinător de munte pe când eram într'un cireș, numai ce-l văd pe supleant la trunchiul lui.

— Aleaz!

— Poftim, cucoane Costache.

— Aleaz, dă-te jos, că au venit șefi noi. și să fii și tu acolo.

Atunci am emețit, de am crezut că pic jos. În inima mea, înviase o presimțire amară,

Se schimbă suprefectul Păstiescu — un om care și el mă iubea, — cu un altul cu barba albă ca a unui țap și cu capul pilugce da cu condicele în capul primarilor și

înjură surugiește; iar Stanu, cu un picu cu pânțele cât un balon, cu picioarele ca două oboroace și cu un cap rotund ca o minge, pe care stă ca lipit un nas cât o pătlăgică roșie, și cu niște ochi mici ca de tătar și cu niște mustăți lăsate în jos; iar părul, în loc să-l poarte pe cap, îl aveà pe degete: alminteri umblă ras și ferchezuit.

Cum mă văzù cu ochii lui rotuuzi, se și anină de mine ca de un boț de aur; și nu m'a lăsat până m'a scos din slujbă.

Întâi și întâi m'a luat așa: al cui sunt, ce școlă am, de câți ani sunt, iar când i-am spus ce vârstă am, mi-a zis: „Apoi vezi, ai prea multă leafă; d-ta ar trebui să vii să scrii aici numai pentru acadele, dar eu fiindcă-s milos, zic să nu te lăsăm așa, dar să-ți dăm mai puțin să lași pe jumătate — numai cu unsprezece franci“.

Aici, eu n'am vrut; și toată mândria mea de om muncitor se ridică înapotrivă și-mi zisei: „Cum? vra să zică, să ajung ca racul, un pas înainte și doi înapoi?“ și n'am primit.

— Apoi, îi dă el, cât ai să iei de aici?

— Am să mai iau leafa pe o lună.

— Unsprezece franci primești?

— Nu, cucoane Alecule, nu primesc, că mă bate mama acasă.

— Vra să zică nu vrei. Atunci te dau și afară și nici nu-ți dau nimica.

— Vorba asta îmi căzù ca din pod.

Dar m'am gândit: rău cu rău, dar îi mai rău fără rău, și am luat cei unsprezece franci, și am plecat cu lacrimile în ochi, umilit și cu cea dintâi durere în suflet. Mare bucurie pe femei, de nu se pomeneste.

Dar n'au băgat de samă de asta, deocamdată, că n'am vrut să-i spun nici mamei; ci au știut la o lună de zile, când am făcut vorba că intru la Gimnaziu.

Ce mai vorbă pe femei:

— Ia, auzi, cumătră, că pe băiatul Sumănarului l-au dat afară.

— Sărăcuța'n de mine! Taci!... Și, de ce? zicea cealaltă arătându-și colții și ochii strălucitori de bucurie.

— Poi, știu eu? Cică nu-și vedeà de treabă.

— Apoi, ce crezi că nu, că erà prea, prea...

— Apoi, se suise scroafa în copac. Parcă cine știe cine erà!

Și câte și mai câte vorbe de mi se amă-
rișe sufletul.

D'apoi tata?

— Vezi, măi femee, nu erà mai bine să
fi dat băiatul la meșteșug? Iată, că l-o mân-
cat boeria! O fi, n'o fi, cum zice lumea; dar
rămase el prost! A mântuit cele patru clasuri,
destul: ce? are să se facă de cei care zic că
nu-i Dumnezeu și că tot e aer? Uite, să
meargă cu mine la lucru!

Și chiar a doua zi mă și umflă în Litenii
Bucovinei.

PAȘTELE COPILĂRIEI

Părinții noștri erau oameni evlavioși, păzeau posturile și sărbătorile ca niște călugări și așa ne strășniceau dela oalele cu smântână, parcă aveau să scoată mucenici.

Și șapte săptămâni o dăm cu fasolea și sarmalele de post; dar și așteptam Paștele, cum așteaptă copilul pe maică-sa să-i aducă din târg cine știe ce bunătăți făgăduite. Nu de alta, dar pentru ouăle roșii și o hăinuță nouă.

Dar zilele trec, trec, trec cu greu;—ți se pare că n'ai să mai ajungi până atunci. Apoi, când e vorba de copii, eu mă știu pe mine, că număram zilele și săptămânile pe degete.

„Uite, atâtea zile din săptămâna întâi duse și mai aveam atâtea, iată două, trei, și miezul — *păreții* cu numărătoarea de ouă și jumătatea postului.

O, de ce nu adormiam atunci și să mă scol în noaptea de Înviere! Dar vremea n'avea zor de dorințele mele, ci-și urmă drumul ei încet, și ca și cum ai întinde pe migăite o fringhie lungă-lungă până te plictisește, și așa pe încetul, numai mă pomeneam cu patru, ori cu cinci săptămâni duse, și într'o zi, numai iată și Floriile la ușă.

De atunci începe vacanța și bucuria copiilor.

Atunci mai dă-o la scârba de carte, băete, că ți-o fi cu atâta învățătură, și mai poftim și la joc, că dela Crăciun nu te-ai mai jucat de loc!

Poftim și huciul a înverzit și viorelele au eșit; iar păsările câte o mie pe un pom se întrec în cântece și țupăesc de parcă-ți fac în ciudă. Și, atunci, eu puteam să stau așa?...

Dar iată-ne în săptămâna patimilor. Câtă deosebire nu-i de celelalte din timpul anului: în zilele astea, cu tot sunetul clopotelor, și zorul tuturor după treabă, parcă ceva trist și tăcut plutește în văzduh, și o singurătate se așterne pe suflete, și oamenii parcă vorbesc mai încet și mai cu cuviință. În orașele mari aceasta nu se simte, dar în cele mici, bunăoară cum e târgușorul nostru de munte.

Pe la mahalale, căsuțele, una câte una, se arată la soarele primăverii, albe ca marmora, grijite, și cu brâuri negre pe la prispe. Iar în șirul celor din mahalale noastre, eșea și căsuța mea din dealul Boianului, albă și cu ușa și cu ferestrele date cu lutișor galben, adus de mine dela groapa lui Clopoșel, din părâul Buciumenilor.

Că deși îmi erau dragi jocurile, dar îmi erà milă de mama. Cât am fost micuț, am fost dragul și puiul ei, corcolit și purtat în brațe de toți; dar când m'am mai ridicat din cenușea vetrei, când am prins — cum s'ar zice — aripi, mama m'a și înșfăcat la câte o leacă de treabă. Iarna nu prea; dar primăvara și în alte vremi calde: ba să-i sap în grădină, ba să-i pun flori ba, să-i aduc apă. Mă rog câte nu-s de pus la cale la bordeiul omului și mai cu seamă în săptămâna patimilor.

Cum vă spun, îmi erà milă de mama; dar și când îmi veneà fumurile de joc, cu toată înduioșarea, nu multe ceasuri din zi îi stam pe lângă casă.

În zadar strigà săraca, înconjurând grădina :
„Măi Ionică! Măi Ionică!“

He, hei, unde-i sticleau ochii lui Ionică și câte nu făcea! Dar tot mai cu temei mă găseà colo pe câmpul din dosul grădinei lui Iorgu lui Cârlan, strigând: „Mingea măă! Mingea!...“ Că nu erà chip: mingea asta în vremi de primăvară parcă e o boală; unde te uiți numai oină și strigăt. Și atunci, pace, să mai stai pe lângă casă; — să te ție în lanț: îl rozi și tot scapi și te duci la băeți.

Și apoi dacă ar fi fost numai asta; dar ne mai ademeneau altele: haiducii și huciul cu viorele. Haiducii ăștia, vă voi spune altă dată ce-i cu ei. Până atunci, pot să vorbesc, că toate nebuniile astea le faceam cât erà ziua de mare; iar serile la denii, acolo ne mai perdeam vremea.

Că nici nu se înserà bine și după ce ne dam ciubotele cu funingene de pe ceaun, — plecam la biserica Adormirii din ulița „Mare“.

Aicea ne așteptà dascălul Gheorghe, cel cu antiriul lung și cu pălăria mare să-i tragem clopotele, că cine aveà să-i sune odată cincișase clopote în șir, dacă nu noi, băieții, căci

ceilalți ai bisericii, afară de popă și psalți, erau niște mucigaiuri de moșnegi, cu un picior în groapă și unul afară.

Dascălul Gheorghe numai tocă. Iar noi îi îngrijam de clopote. Dumitru al mătușei Ioanei din vârful dealului trăgea pe cel mai mare — ca unul ce eră mai voinic. — Chitarcă pe cel mijlociu, iar eu pe cele mititele; apoi, când eră rândul meu, le țângăluiam în tactul cântecului „Deșteaptă-te Române“.

Apoi, părinții noștri, oameni vechi și trăiți în frica lui Dumnezeu, ne trimetea la biserică să ne curățim și sufletele.

Pe când eram în rândul bucherilor, țin minte, că a venit la școală într'o Sâmbătă a Floriilor un preot dela sf. Ilie, bătrân, bătrân, de ne-a spovăduit pe toți băeții.

Ce m'a întrebat popa cela nu prea țin minte, dar de altă spovedanie, a popii Vasile dela Adormire, mi-oiu amintì câte zile oi trăi.

Intr'una din serile din săptămâna patimilor, — mi se pare într'o Luni, ori într'o Marți, — ne-am adunat vreo treizeci de inși în pridvorul bisericii și așteptarăm pe preot.

Parcă și acum îl văd, cu fața plină de voe

bună și cu barba albă ca omătul și lungă ca sfântul Haralambie, cel ce ține moartea de gât la biserica dela Fălticeni Vechi. După ce mântui cu cei mai mari, veni și la noi și, după ce-i spuserăm fiecare numele și ne citi molifta, ne porunci să ne ridicăm în sus din genuchi, de unde ne așezasem, și după ce privi înfricoșat peste noi, își netezi barba și, învăluindu-i sfi-chiul printre degete, zise cu glas aspru:

— Băgați de seamă să răspundeți curat la cele ce vă întreb, să n'ascundeți nimic din cele ce ați păcătuit, că Iadul vă mănâncă! Ați văzut voi iadul dela biserică dela Oprișeni?

— Văzut! răspunserăm noi toți, cu neliniște.

— Ați văzut cum se chinuesc greșiții?

— Văzut! — glăsurăm iar într'un glas, și apucați de un fior de groază..

— Ia, acolo aveți să mergeți, de nu-ți spune adevărul.

În adevăr, la biserică la Oprișeni și azi se vede un pridvor, zugrăvit pe un perete, de o parte Iadul, cu un balaur ca o noapte și cu o gură cât o șură și cu o limbă numai pară, în care se chinuesc mincinoșii, băeții

neascultători și cei nu învață bine, cei ce înjură de cele sfinte și câte altele, — chinuiți de draci mulți și negri ca tăciunile, cu coarne, cu coadă, și cu ochii ca jarul, — având furci în mâni, iar în mijlocul lor stând Scaraoțchi cu lanțurile de gât și cu Antihârț în brațe. Apoi cumpăna dreptății ținută de un înger cu paloșul de foc; iar mai sus, Raiul cu norodul de drepti și cu Sfântul Petru cu cheile la brâu; iar sus de tot, Dumnezeu Tatăl și cu Isus Cristos cu o cruce în mână, având așternut picioarelor nouri și în jur cheruvimii, iar deoparte și de alta îngerii ce trâmbițează vremea de apoi. Eu știam iadul cela, de când băteam cu Ion al Aniței Corneștii, și căram hleiu să facem casă, și mă îngrozeam; și-i știam pe toți păcătoși din el pentru ce se muncesc! că Ion al Aniței mi le spunea, că și lui i le spusese bunică-sa, mătușa Anița, sora tatei. Și știam ce caznă au cei ce spun minciuni bunăoară: aistora le turnă dracii smoală pe gură și altora le eșeă fum cu viermi din gât. Așa, că și-ar fi zis popa de ar fi știut; „Băietul ista nu minte, că are frică de iadul dela Oprișeni“. Dar de unde să știe el?

„Hai! zise părintele Vasilică, să răspundeți odată toți, dar drept.

— Ați supărat pe părinți și învățători?

Dar noi neavând încotro de rușine, și apucați de acelaș gând:

— Nu! — îi răspunserăm.

— Ați înjurat de cele sfinte?

— Nu!

— Da, garduri ați sărit? — zise el oarecum zâmbind.

— Da, părinte, răspunserăm noi umiliți. De astea am sărit, că ne luă unul și altul să furăm roade de prin grădini.

Popa aici râse în barbă.

„Ei, acum destul!“ — zise el, văd cât sunteți de păcătoși!... Să faceți fiecare câte două sute de mătănii și să numai greșiți!

Iar după ce ne luă de ins câte zece bani și ne spuse când să venim la împărtășanie, intrarăm în biserică, și apoi iată ce au făcut spovăduiții noștri în seara ceea!

Eu nu, dar alții pe când stăteau oamenii la evanghelie, au cusut fustele la vre-o patru femei una de alta, iar când s'au ridicat să fi văzut întinsoare pe ele.

— „Ce-i? Ce-i aici?“ și se suciră bieteles creștine și nu știau ce-i. „Pii! Bată-i Dumnezeu!.. Inchipuiți-vă! Numai împielitații de băeți au făcut trebușoara asta!“ Și au avut ce necăji până să se descoasă. Iar noi crăpam de răs pe înfundate, și pe lângă noi râdeau și alții.

Părintele Vasilică a știut el ce pedeapsă să ne dea, că el era încredințat că din trei două erau minciuni, și apoi până la anul, iar, câte nebunii n'aveam de făcut!

Apoi lasă, cât a ținut dela spovedanie până la cuminicătură mi-am julit mâinile și genuchii făcând mătănii.

Joi, sau în altă zi, înainte de a mă duce la biserică să mă împărtășesc mă ertam cu toții băeții, cu care dela luatul omătului mă trăsesem de păr pe deal! iar mama mă puneă pe foc cu grijă: să nu sărut mâna la nimeni, după împărtășanie că fac sânge în gură și să nu mă sfădesc cu nimeni trei zile și nici să gândesc de rău; și astea le țineam cu sfințenie, că mă temeam și de iadul dela Oprișeni.

Săptămâna asta, după ce mama da în gropi să facă casa și vetrele albe, apoi, deacolo, își spală mâinile și se apucă de ale Paștelui.

Unele femei de cu Miercuri făceau cozonaci și pască, și mirosul lor plutea ca o ispită prin mahalale și-mi umplea sufletul.

Ah! cum ași fi mâncat o bucată de cozonac cald! Dar iar mă înturnam cu gândul și-mi înfruntam pofta: de a nu face pe cheful lui Scaraoțchi, că așa zicea mama, că de-ți vine poftă de un lucru oprit, te ispitește demonul, ca să-ți poată lua sufletul.

O, Doamne, și câte visuri de copil nu-mi făceam de Paști! Nu le mai spun, căci toți ați fost copii ca mine și le știți.

Iar ziua de Sâmbăta Paștelui, mi se părea an și poate nu mă sinchiseam atâta, dar mirosul de brânză caldă și de aluat copt mă amețea.

În ziua asta stăteam numai acasă, că zicea mama: „E rușine să te duci pe la case când îs oamenii necăjiți cu treaba și mai cu seamă într'o zi așa sfântă“. Așa, că ba aduceam lemne, ba apă, ori mă trimetea mama la pârâu cu cojile de ouă.

În fiecare an dădea ea cojile pe pârâu, că zicea că pe ceea parte de pământ — dincolo de apa Sâmbetei, — este o țară a Blajinilor,

creștini ca și noi, dar mai buni la suflet care numai atunci știu că au venit Paștele, când văd pe apa ceia cojile de ou. Și așa-i drumul de lung că tocmai la Duminica Tomei ajung acolo și atunci serbează și ei învierea Mântuitorului.

Dar, oricât de lungă ți s'ar părea vremea, ea trecea, și iată că acum e amează, și acuși toate clopotele sună ca o rugăciune înălțătoare, de toacă.

Atunci tot sufletul îți tresare ca dintr'un vis, și parcă te uiți pe tine, iar de ai credință, apoi niciodată nu ai fost mai creștin decât atunci.

Și iată și negura nopții încet, încet își țese amurgul. Dela amurg încolo, parcă suea vremea cu carul pe un munte. Iar mie, ca să-mi pară timpul mai scurt, mă culcam îmbrăcat odată cu găinele, pe cuptorul cald, având grija să-i spun mamei, când a veni tata dela biserică, să mă scoale.

Căldura mă îmmuiă și adormeam dus.

După ce trăgeam un somn de-mi umflam capul, numai ce simțeam o mână scuturându-mă și glasul mamei:

— Ionică! Ionică!...

Ca ars, săream.

Tata intră pe ușe și zicea:

— Cristos a înviat!

„Adevărat că a înviat!“ îi răspundeam toți ai casei în număr de patru.

Eu, nu știu ce simțeam la acest Cristos a înviat, zis la miez de noapte în clătinarea văzduhului, de glasul atâtor clopote. Parcă sufletul ți se deșteaptă în altă lume și ești un om nou. Și repede mă dam jos după cuptor.

O strachină mare cu apă rece, cu trei ouă roșii și un pumn de gologani într'însa, mă așteptă. — Plăsmuire, să fiu drag ca oul și prețuit ca banul.

De trei ori luam cu pumnul apă din strachină și dam pe față, pe când mama la fiecare pumn, îmi zicea: „Cristos a înviat!“. Iar eu îi răspundeam: „Adevărat că a înviat!“

După asta, îmi întindea o cămășuică nouă, ziceam o rugăciune: „Invierea lui Cristos văzându-se, să ne închinăm...“ luam anaforă și, după ce sărutam mâna mamei și tatei, ne așezam cu toții la masă...

O masă mare, cu fața albă ca omătul eră

întinsă, și pe ea tot felul de bunătăți, pe care nu le văzusem dela lăsatul secului, mă așteptau. Cionceam ouă, ospătam și, când ne ridicam, eră ziuă.

Dar mama, obosită de atâta muncă de peste săptămână, ca și tata și ceilalți ai casei, se culcau; numai eu, argint viu, nu-mi mai găseam locul. După ce mă îmbrăcam curățel cu hăinuțe nouă, îmi împleam sânul cu ouă și o plecam prin mahala. Prietenii mă așteptau ca pe cine știe cine. Și până la ameză nu mai aveam nici un ou, că pe cele bune le dam ciocnite și pe cele, ce le câștigam, le mâncam.

La noi, în vremea ceea, se ținea un obicei vechiu; oameni, cunoscuți și neamuri se duceau unul la altul cu pască și se fericseau de sărbători.

Câteodată se întâmplă că mai dam peste zi pe acasă. Mama îmi da: „Mai șezi măi Ionică, pe acasă, că uite, te-i pomeni, că vine mătuși-ta Catrina, ori Anița cu pască, și să te vadă!“ Ori de aveà să se ducă ea întâi pe la ele, ziceà s'o însoțesc și eu.

Atunci, ca să scap, îmi făceam treabă pe

afară și numai ce vedeà că pier: — eram la scrânciob la Hoișie, în deal.

Apoi, aice, până se strângeau flăcăii din Buciumeni și Oprișeni, scrânciobul erà al copiilor.

Eram o clică veche: băeții mătușei Ioanei, Popeștii, Vasileștii, Burăch, Chitarcă, Bălu, care dacà vedeam că nu-i rost să ne mai lingem peste zi cu vre-o învârtitură, treceam în grădină la Hoișie, și acolo ne puneam pe oină, și muștruliam biata minge de-i mergeà peticele, — până noaptea.

Țin minte că, într'un an, la un Paște, ne-am jucat în grădina ceea și dea-haiducii, și nu pentru asta mi-i drag să-mi amintesc, căci m'am jucat și în alte dăți și nu mai țin socoteală, ci că am fost și eu odată Codreanu, căpitan de haiduci, și mi-a mers de nu se pomenește de bine.

Știți că Codreanu a avut și ibovnică: pe Șanta crâșmăreasă; așa că și eu trebuià să-mi plăsmuesc o Șantă, și am îmbrăcat femeeste pe un băiat; și ținea crâșmă și Șanta mea și mă păzeà. Inșă odată, aflându-mă în luptă cu potera, ea luă un pietroi și vrând să deà

în unul care mă lega, nimeri drept în capu meu, și de atunci de câteori îmi plimb mâna peste moalele capului, dau de un mic cucui, semn că am fost și eu odată căpitan de haiduci.

Și de atunci am dat-o focului de haiducie și n'am mai vrut nici mort să mai fiu, nu un Codreanu, dar nici Bujor, cel ce doborîse oastea pașei dela Măcin.

Dar seara se lăsă încet, încet; iar apusul, după adormirea soarelui, părea ca ceva ce arse tare, undeva după munți, și acum se stingeă.

Atunci scrânciobul, scaun după scaun, se goleă și pe când oamenii cu lăutari cu tot treceau în crâșmă la Hoișie, ori alătura la Roșu; noi, băeții, ne duceam pe locul zis de noi „câmp“ și acolo, în adierea adormitoare a vântului ușor de primăvară, ne puneam pe povești până noaptea târziu, când ne întorceam acasă, pe jumătate adormiți și rupți de foame.

Așa o duceam toate sărbătorile Paștelui, trei zile în șir, iar ziua a patra, atunci vedeam golul: parcă pierdeam un prieten. Cozonaci

nu erau de cât de poftă, pasca tot așa; iar ouă, două, trei, pe care mama le puneă în fereastră de frumusețe, ori pe sobă în casa mare.

Ba, spun minciuni, — nici a patra zi nu mă astâmpăram, că mai rămâneă ceva de făcut: să încheiem Paștele cu Sfântul Mercorie dela Rădășeni. Da; acolo, a mai rămas o dâră de Paști și apoi, deacolo, cui i-ar fi mai fost de ele, să se fi mai dus și la acele ale Blajinilor de pe celalt pământ.

Apoi, de Rădășeni vă voi spune altădată, ce e cu satul ista. Până atunci, atâta pot să vă spun, că ne luam clica de băeți și hai prin grădini și peste deal în sat.

Și, aici, de ne puteam aciul pe la vre-o casă să mâncăm și noi ceva de cinstea Sfântului Mercorie, bine de bine; de nu, căscam și noi gura la cele scrâncioabe ce se învârteau și la horă legănată a Rădășenilor; iar seara, ne înturnam acasă flămânzi ca vai de noi.

Odată am mâncat și eu la un Sfânt Mercorie, la praznicul dela biserică, ce se dă de obicei. Și poate nu mâncam, dar atunci fugisem deacasă, fără un duminic și eram

leșinat de foame. Și am mâncat, și de atunci, n'am mai mâncat și să mă ferească Dumnezeu să mai ospățez vreodată.

Mă rog, întinsese gospodarii o masă lungă, lungă sub șopron, și s'au așezat mulți oameni și printre ei, și eu. Iar printre cei sănătoși, și gospodari din sat, erau și chiori, și ologi, și ciungi, cerșetori de toată mâna și, printre fețe albe, și de cele ca fundul ciau-nului, harapine: țigani și țigance cu prunci în spate. Lângă mine, se întâmplă să șadă tocmăi o țigancă cu o cămașă numai petici și ață, și cu o cofiță în poală.

Și, bat-o Dumnezeu! mănecă și numai ce vedeai cărăbănind tot de pe masă în cofă.

Și a turnat în ia borș, plachie, găluște și pâne; așa că de atunci — cum am spus, — așa m'am scârbit că mai ba, să mai mănânc a hram de biserică.

Dar anii s'au scurs. Și an cu an, și-a luat ce i-a fost lui ursit dela Dumnezeu. Intr'un an a murit mama, în altul Alexandru, Burăh s'a dus și el nu știu pe unde, de nu l-am mai văzut, pe Chitarcă în altul, eu și, cu cei rămași l-am dus la groapă. Cei în viață

rând pe rând, și-au găsit rost de traiu prin multe părți; iar, eu, rămas singur și cuprins de amărăciune, într'o toamnă, mi-am luat lumea în cap și am plecat.

Astăzi sunt, în locul nostru, alți copii; dar, astăzi, casa noastră nu mai e de loc, ca odată. De mulțori, când te uiți la ea, ți se pare că nu locuște nimeni într'însa, dar de intri în lăuntru, la zile mari, găsești un bătrân cu părul alb ca argintul, stând la vatră gânditor și plângând.

CĂLĂRAȘUL

Se pornise o vreme, mânia lui Dumnezeu; urlă viscolul afară, de credeai că geme cineva bătut înnădușit; iar când priveai pe geam, vârtejul de omăt, și se părea niște plete de argint nesfârșite, când fluturate vâlvoi peste frunte, când netezite în urmă și trase ca niște călepe de urzeală. Și creșteà zăpada și creșteà; vedeai cum se svântură pulberea înghețată de parcă fumegă și cum se așează și se înalță dinaintea casei.

Intr'o zi, și o noapte, troienii creșcură până deasupra fêrestrei și înconjurară casa în care ne aflam, care nu erà alta decât localul unei subprefecturi dintr'un colț al țării, aproape de graniță. Dela târg, pe vreme bună, mergeai pe o șosea lungă, strejuită, ici și colo, decâte un plop și de stâlpii de telegraf ale căruia sârme, câteva se opreau la telefonul dela subprefectură; iar celelalte treceau hotarul, spre a poposi la cine știe ce poștă nemțescă.

Și nu erau lângă casa noastră decât niște bordeie în care ședeau niște babe cu fetele lor, și o casă veche, boierească, în care locuia un moș Ion, fost pe vremea lui pomonnic de cei ce umblau cu arhiva în traistă iar acum făcea pe odăiașul la subprefectură. Incolo, de te uitai spre răsărit, vedeai șoseaua nesfârșită oprindu-se într'un vârf de deal; la apus, în țara nemțească, niște case galbene; spre miazăzi, lunca Moldovei cu răchițele goale ca niște bețe de mătură uscată și la miazănoapte un câmp pustiu. Noaptea, nu auzai decât jalnice urlete de fiare și pocnituri de pușcă dela „bechetul“ din valea Moldovei; iar acum, în vremea asta, nu auzai decât viscolul, acî tânguitor, acî mânios, de credeai că acuș, acuș răstoarnă acoperișul.

Și în subprefectură nu eram, decât, capul plășii, cuconu Iorgu, registratorul, eu și un călăraș cu schimbul, un ovreiu, Șmil Bercu, feciorul unui casap de târg, băiat ce umblă fercheș, iar când venea la schimb trasta-i era plină cu merinde și punga doldora de franci.

De cinci zile ședeam în mijlocul zăpezilor ca într'o închisoare. Vremea nu ne lăsă nici

pe unul să ne urnim nicăeri. Ceilalți călărași dela vremuire nu se mai întorsese. Cine știe la ce primării ori conacuri poposiseră. Supleantul, cuconul Gavrilaş, nici el nu se mai arătă dela târg; doar moș Ion își mai făcea drum dela casa lui până la noi cu ceva de ale gurei; că noi, fiindcă nu ne sosise la vreme mandatul dela târg, numai cumpărasem, merinde dela începutul vremuirii.

De o săptămână decând așteptam hârtia ceea.

Și așa, noroc cu moș Ion săracul, că aveă fasole și sfeclă și făină în pod, — și cu fasole și borș cu sfeclă și cu mămăligă caldă, am dus-o aproape șase zile.

A șasea zi, vremea se linișți: vântul părea un om ce făcuse, la o beție, cine știe ce nebunii, și acum dormea cu capul în vr'un șanț: doar câte-o adiere cu un oftat se auzea când și când.

Spre seară, vremea se linișți bine: norii fugiră și cerul se însenină: dar și puiu de ger ca acela ce se lăsă, mai rar; cădeau păsările moarte din sbor.

A doua zi de dimineață, așa pe la amiază iată și postașul, d-nul Costache, mort de frig,

cu mârțoaga albă de promorogită ce erà, și el cu capul băgat în o glugă de numai nasul, vânăt de ger, i se vedeà, — ne aduse un plic, mare și galben.

Când l-am văzut, am strigat: „Mandatul, Mandatul!“.

Însă când se uită bine suprefectul, deodată văd că-și lasă mâinile în jos și zice desnădăjduit:

— E a subprefecturii Ciumulești.

Ce-i de făcut?

Repede chemă la telefon prefectura de Suceava.

Și euconu Iorgu, spuse cum i s'a trimis mandatul suprefecturii Ciumulești, în loc de al nostru.

— Așà e! i se răspunse, după câtăva vreme; mandatul d-voastră s'a trimis în acea localitate.

Chemă și Ciumuleștii la telefon:

— Trimiteți-ne mandatul de grabă, zise subprefectul, că aș trimete eu, dar n'am decât un călăraș.

— Ai, făcu euconu Iorgu strâmbându-se n'aveți niciunul? Hă?...

„Nici ei n'au pe nimeni, zise întorcându-se spre noi“.

Ce-i de făcut? — Dacă aveam hârtia, se rezează cineva până la vamă la Prisăcani, care eră aproape, și aveam gologani. Iar al trimite pe ovreiu după ea, ce te faci la vre-o telegramă grabnică, pentru vreun boier din împrejurimi.

Amărîți, ne frământarăm cu gândul până spre seară, când iată unul din călărașii noștri sosește. Parcă și acum îl văd: un băietan tânăr cu fața plină și rotundă, cu ochi vii, cu două trei fire mici de mustăți galbene, voinic, bine legat; cu pumnul lui ar fi fost în stare să spargă un perete. Il chemă Nicolae a Anei din Horodniceni. De câteori venea la schimb, eră cu făinuță și cu legăturica de fasole în traistă, și cu asta trăia toată săptămâna până îi venea rândul să-l schimbe alții. Și nu numai el, ci toți băieții de țară trăiau așa. De multeori făceau cu toții câte o mămăligă mare mare și luau o scrumbie și o frigeau, și toți mâneau dintr'însa cu atâta chiverniseală încât, când mântuiau scrumbia eră și mămăliga dusă. Și ei erau mai mult

hărțuiți în toate părțile, ba încă făceau și pentru alții, slujbă.

* * *

Dar umbrele înserării prinseră a se lăsa, și gerul tot mai mult se întetea: parcă de sus pică puterea lui de oțel. Și cum să nu se lase ger, dacă era senin?

Ei, și dacă e ger și dacă e noapte, slujba trebuia făcută, și nouă ne trebuiau bani.

Însă, pe cine să-l trimeți? A Anei, deabia venise; cum să-l mai porți săracul, pe gerul ăsta?

— Trebuie trimis jidanul, zise cuconu Iorgu către registrator; să se ducă și el; toată săptămâna n'a fost nicăieri, frate!... Până când atâta boierie? Ia chemați-l înapoi.

Și veni. — Parcă-l văd: un băiat cu fața prelungă, rumână, cu mustățile negre, răsucite și cu ochi șireți și cu genele umflate și roșii o leacă purta botfori cu crețuri și pantaloni strânși pe picioare și blăniță de șieac cenușie, cu gulerul de astrahan.

— Cu respect, cucoane Iorgule, vorbi el, scoțându-și capela nouă și ploconindu-se.

— Șmil, — îl luă subprefectul glumeț — nu ni-i putea da tu o dovadă de vitejie? Să te

duci chiar acum cu plicul ista mare până la Ciumulești la subprefectură, și să-mi aduci un altul în care-i mandatul nostru, că n'avem lețcae măi băiete și murim...

Atunci ochii lui Șmil se pierdură afară, după care, rămase cu gura căscată la subprefect, și prinse a tremură.

Erà noaptea; erà iarnă; unde te uitai, singurătate încremenită pe locuri pustii. Totdeau-na după viscole ies dihăniile din bârlaguri; lupii se adună în haite, după hrană, și de nu găsesc, se reped și la om.

— Ei, ce zici Șmil, grăi subprefectul râzând.

— Cucoane Iorgule, șopti Șmil, aplecându-se spre masa de scris. Vă dau eu bani de vă trebuie; vă scontez, eu, mandatul pe câți bani e.

— Nouă nu ne trebuie banii D-tale răspunse Conul Iorgu apăsător; nouă ne trebuie hârtia ceea; și apoi, în plicul ista, e mandatul subprefectului celeia, și lor le trebuie bani și chiar acum mi-au telefonat, că n'au nici un călăraș acolo, să mi-l trimită.

— Domnule subprefect, pe vremea asta?

— Pe vremea asta! Inchipuește-ți că ești într'un războiu și te trimite în recunoaștere pe o vreme așa, Și acolo nu te așteaptă lupii, ci dușmanul să te dea jos.

Aici Șmil tremură ca genunchii unui cal prins de muște.

— Uite, glăsuți mai departe conul Iorgu: iei șoseaua drept înainte, te abați la rateș la Irimia, de acolo, la cel dela Spătărești, apoi la pod la Boroaia și iată-te la Ciumulești.

Ovreiul, desnăjduit, luă plicul, făcù din umeri, ca și cum ar fi zis: „eu nu mă duc“, și ieși

Dând în „canțileria“ noastră, chemă pe registrator lângă ușă și îi vorbi încet:

— N'aș vreă să mă duc. Mai bine, ne-am repezi mai târziu la rateș la Moldova și am mâncă o friptură de oaie udată cu vre-o două chile de cel roșior.

Aice, ochii registratorului sclipiră, iar mie, care auzisem tot, îmi sări inima de dor și bucurie, căci știeam ce vin bun e la rateș la Gheneș.

— Bine, să-l trimitem pe Nicolaie... Dar o vreă?

— Li mulțumesc, nu degeaba.

— Dă-i și dumneata vre-o doi franci, vorbi registratorul.

— Li dau trei.

— Hai să vedem... Știu eu, s'a prinde? E cam al dracului, că-i noapte.

Întunericul se așternuse dea-binelea. Cerul presărat cu pietre scumpe, părea niște ochi ce priveau mirați la lumea înghețată și plină de abur geros.

A Anei, numai în cămașă și în pantaloni soldățești vechi și cârpiți, eră în odaia soldaților. Își făcuse omul mămăliguța caldă, își fierse niște fasole și mâncă îmbujorat de para focului.

Băietanul întoarse capul spre ușă, spre Șmil care deocamdată intră singur cu plicul în mână.

— Măi Nicolae, vorbi Șmil, scaldând vorba în glumă, mă strâge o cismă rău; nu te-i putea duce tu la Ciumulești în locul meu? Nu degeaba.

Flăcăul se uită la ferestrele oblonite pe din afară de întuneric și zise:

— Ce ești nebun, domnule Șmil? d'apoi eu acum am picat.

— Măi, fă-mi și tu atâta lucru că și eu oi fi om — și scoțând trei franci, din buzunar: — Uite!

Ochii flăcăului la vederea banilor se schimbă; din triști, prinseră a jucă în o undă de lacrimi de bucurie.

Hei, hei, trei franci! Ce greu nu-i câștigă un om nevoiaș de țară! Vara muncești pentru ei la prășilă două zile de când ciocârlia prinde a se sui la Dumnezeu și până când soarele dă mâna cu sara, și trebuie să mai și ospătezi dintr'înșii. Și iarna trec săptămâni și nu-i ai; iar ca să-i câștigi și n'ai păpușoi ori grâu de dus la târg, alergi la boier și te îndatorezi de te faci rob pe vară.

Să ai trei franci, pe trei ceasuri de drum e bună treabă; și cum el nu aveà niciun ban, și nu-i rămăsese din merindele cu care plecase de acasă decât făinuța cu care făcuse mămăliga, ca fulgerul îi trecu prin minte alinarea ce puteà căpătà cu acești bani, și zise fără să vrea și cu glas învoitor:

— Dă, să mă duc!

Însă ce-i veni, că adaogă bătând în gluma cu care începuse să-i vorbească ovreiu!

— Și zi, domnule Șmil, d-tale ți-i frică să te duci?

— Nu mi-i frică; am spus numai așa de cismă, că mă strânge, am glumit; dar mi-i șchiop calul.

— Ei, dacă nu te strânge cisma și ți-i șchiop calul, ți-l împrumut pe al meu răspunse băetă-nul rânjind.

Apoi mai stătù o leacă și după ce privi la ciubotele strălucitoare ale lui Șmil, urmă zâmbind:

— Eu am crezut că te strâng botforii, de aceea m'am învoit să mă duc.

Șmil se înroși și prinse a râde.

— Ți-i frică? — grăi Nicolae, bine; ai dreptate. De te-or mânca lupii, păcat, că-ți rămân botfori și banii acasă; de-or pune laba pe mine, pagubă nu-i, că n'am ce să-mi rămâie decât cei doi părinți și-o leacă de ibovnică și m'or jeli. Da le-a trece. Da și când o auzi dânsa, că eu pe o vreme ca asta, m'am însuflețit să merg tocmai la Ciumulești, are să fie și mai mândră de mine.

— Aice, e totul, îi dă Șmil cu șiretenie, și cu trei franci îi cumperi ceva.

„Hei, nu“! își dădù iar Nicolae cu gândul și trecând cu degetul peste frunte ca și cum și-ar fi șters ceva; „când a auzi că am luat și plată, vitejia mea, nu i-a mai ținea de cald“ Și urmă tot în gândul lui: „De câteori n'am fost fără bani și dacă am știut că ține la mine, mi s'a părut că am toate averile din lume“.

— Da, să știi, că mă duc! zise el tare, însă eu o greutate ca și cum, cu vorbele spuse, ar fi spart un zid de teamă ce-i stă înainte; — mă duc, da nu-ți iau bani, ca să-ți arăt că nu-s fricos.

Șmil rămăsese mișcat de vorbele lui Nicolae, se mai uită odată afară și stătù gânditor:

N'ar fi nebun să se ducă pe vremea asta? N'a auzit el, atâtea și atâtea întâmplări?

Lupii trag mai ușor la surtucari decât la țărani. Cu țărani poate 's prieteni. Țăranii știu o mulțime de farmece cu care vrăjesc și dihăniile. „Nu mă duc“! își zise el, hotărât în suflet.

Dar tot cu inima strânsă și înjosită de vorbele lui Nicolaie, îi întinse plicul și îi vorbi zâmbind, rușinos pe o parte a gurii.

— Ce ai spus, tu, măi Nicolaie, sunt fleacuri; ține trei franci și lasă.

Flăcăul însă nici nu se uită la el; repede se îmbracă cu cojocelul, își puse sumanul pe dânsul, căciula peste urechi, și trântindu-și gluga peste cușmă, smucì posomorît plicul din mâna ovreiului și ieși afară în negura înghețată a nopții, albită de nemărginirea pustie a omătului.

RUINILE CETĂȚII BAIJA

Doamne, stam în orașul meu înconjurat de dealuri, ca o râmă ce se mișcă într'un loc închis și nu poate trece nicăeri mai departe. Decât atâta, că trăiam cu amintirea că am fost și eu odată cu mama la bunica, la Ilișești, și odată cu tata la Liteni, în Bucovina; dar de atunci, pace; nu urmăream decât răsăritul soarelui ce se ridică din dealul Halmului, ca o minge roșie aruncată de copii în sus și care apunea undeva, departe, după munții cenușii ai Bucovinei; și nu mă învrednicisem atâta măcar să văd ruinele cetății Baia ce's la o palmă de loc de oraș, dacă nu și acele ale Neamțului, care se ascund dincolo de zidul de munți ce străjuiesc albia Moldovei. Singur tata îmi spunea că le văzuse: — una, afară din sat, zisă biserica Albă, și care părea până mai deunăzi ca o cămilă cu capul retezat, și alta în grădina

boerească, căreia unii îi zic că ar fi fost biserică, iar alții cetatea lui Ștefan-cel-Mare. În sfârșit dădă Dumnezeu și într'un an, pe la o sântă-Marie, mă hotărîi să fac și eu o călătorie prin împrejurimi începând cu Baia care eră mai aproape, și de acolo să trec în Bucovina, și întors înapoi să mă reped și la Cetatea Neamțului.

Și poate—cine știe—nici atunci nu mă duceam că tot amânăm, pe azi pe mâine, dar iată că într'o dimineață numai ce auzii clopotele din târg sunând și veste că trece Mitropolitul Moldovei spre Baia; chipurile cică să vadă biserica Albă și să meremetisească stricăciunile.

Aha, mi-am zis, iată un timp potrivit de a afla și eu mai bine de rostul bisericilor.

Și o pornii într'acolo, chipurile să aud ce a vorbit Mitropolitul despre biserică, de acolo să-mi urmez drumul cum am spus, mai departe.

Și eră o zi caldă, caldă, cu drumurile prăfuite și ogoare moleșite de venirea lui Pintilie Călătorul.

Urcai dealul târgului spre Rădășeni și, ajuns la movila lui „Răsvan,” dădui în șoseaua Cornu-

Luncii, ce pare o pânză nesfârșită de borangic între copacii ce o străjuiesc de amândouă părțile. Movila asta e un dâmb acoperit cu verdeață și de care se ferește toți căraușii de a trece noaptea pe acolo, că zice că le ese o știmă înainte. Aice cică ar fi căzut, mort, Rasvan Domnul Moldovei, în bătălia cu Ieremia Movilă, și că acolo's îngropați toți ostașii căzuți, iar în spre noaptea de Sft. Andrei cică es din morminte și încep a se bate iar și numai la cântatul cocoșilor se liniștesc.

Așă o fi ori ba, dar ceiace te ispitește e că de aici până în munți se lasă un șes ca un podiș de neted, și de păreții cărora par lipite satele Fântâna-Mare, Baia și Sasca. De aice ai ce vedeà; lasă că întâlnești munți înfiorători ce cată să birue cu vârful lor norii, dar pădurile de brad ce par perii de pe capul unor urieși parcă te chiamă să te plimbi prin ele. In fund, în fund spre miază noapte, ca un copil în brațele unei mame, se ascund Mălinii, din care nu se zărește decât numai albeața unei biserici al căreia acoperiș străluce la soare ca o oglindă; iar în spre miază-noapte se vede, departe tare, Cornul-Luncii

cu două trei case și o biserică, un loc unde îmi amintesc că am prăpădit, cu câți va ani în urmă câteva luni din tinerețele mele, și Țara Nemțească cu satele și munții pierduți în zare. De aici, dela Cornul-Luncii, valea Moldovei îți fură ochii, cu priveliștea minunată a luncilor și a statelor de pe ea.

În ziua ceia deși erà cald, dar un vânt venit din spre munți par'că tot te chemà spre ei, îți intrà prin gură, pe nas, în sân, îți cuprindeà toată ființa cu sănătatea lui. Dela Mălini se ridică munții așa de înalți că norii se lasă pe văile lor ca niște balauri, care câte odată se întind ca niște vârcolaci, se așează ici și colo, de parcă nu știu de unde să-și muște întâiu. Apoi se ridică în sus și li se așează pe coamă, ca o pălărie ploștită, după care nebuni își iau sborul spre partea unde bate vântul.

Dar să nu mă încerc cu vorba, mie îmi erà ca să ajung mai degrabă la Baia.

Cum v'am spus, Baia mi se părea cât ici de aproape: dar țe-ai găsit! Șoseaua nouă și prunduită, trasă până în munți peste ogoarele mohorîte de soare, a fost așa de lungă încât

întâlnind un om ou carul ce mergea și el spre sat îl întrebai :

— Oare îi mult până în sat?

— Aș, răspunse omul, cât ai da c'o sburătură și o târăști până o urăști. Și urmă : „Hăis — cea, c'a venit Mitropolitul în Baia“. Imi venea să mă întorc îndărăt s'o apuc în altă parte, dar m'a amăgit o pădurice și o cumpăna de fântână ce-și ridică brațul în aer ca un biciu cu o greutate de sfichiul lui.

Pădurea părea că face strajă satului iar cumpăna că e lângă o casă nouă.

Ți-ai găsit; ajuns la pădurice o văzui că satul e încă departe și că, până acolo, e o șosea strejuită de copaci strâmbi și bătrâni; cumpăna că e mult în afară de sat, iar casa că e un rateș lângă poarta țarinei.

Destulă treabă! Mă dureau picioarele de parcă ardeau și mă așezai în marginea drumului, la odihnă, și parcă adormii. Iar în vraja somnului auzii un clopot de la biserica din sat, și în sunetul cela, așa era nu știu cum, parcă șoptea în el întreaga smerenie ce se simte la primirea unei înnalte fețe bisericesti.

Și mă sculai și o pornii la drum pe o șosea numai praf.

Ajungând în sat, pe lângă o biserică care se zicea că e zidită de Alexandru-Cel-Bun, dădui la curtea boerească. Aice înaintea porței eră lume multă: femei, copii, toți îmbrăcați în haine de sărbătoare: ședeau și pândeau pe Prea Sfântul care tocmai atunci stătea la masă în grădină.

Casele boerești sunt vechi; par niște chilii de călugăr, cu parmaclâc și cu stâlpi de cărămidă, ce se îmbină, una cu alta, prin arcuri de piatră. Plimbându-mi ochii, ici și colo, dădui de un pădurar și îl întrebai: — Mă rog dar unde e cetățuia?

— „Cetatea“! vorbi omul; „nu-i cetate, e o biserică. Poftim încoa“. Si mă duse la niște ziduri. Erau niște ruini: deși aveau numai spărturi, da erau îngrijite, și pe jos măturat; în mijloc se află o piatră pe care se citea numele unui Cantacuzin. Mă uitai bine: sus la acoperiș erau niște grinzi de stejar pe cari nici ploaia nici vântul nu putuse să le smulgă de acolo.

— Vezi, — îi zise omul — Biserica Albă nu

avea să se zidească, dacă nu se ridicau zidurile astea. Și numai Doamna lui Ștefan Cel Mare, care era Săsoaică, a fost pricina. Asta a fost biserică Calvină, și ea și-o probăluise să se închine într'însa. Dar Domnul Ștefan i-a spus: „Botează-te și nu face biserică străină în țară, că se smintește credința neamului“. Dar ea, cum îs multe femei, cu draci în ele: „Nu, am să mă fac, și fă-te tu Calvin că altmintreli fug la mama“. „Ba să nu fugi, cică i-a zis Domnul, dar hai un ră-mășag: tu să faci o biserică, și eu una, și de a fi mai frumoasă a mea, tu să te botezi în legea *Mulduvenească*, și de a fi a ta, atunci să mă fac eu Calvin.

* — Fie și așa, glăsui femeea nădăjduind să-și răpue soțul. — Și prinseră a zidi fiecare câte o biserică; dar știi cum: împrejmuiră locurile cu scânduri așa cât au socotit că ar fi bisericile de înalte; și acolo închiși, lucrau meșteri, și ce meșteri! strașnici; și ce zugravi, comedie! veniți poate dela *Limberg* și *Cracovia*, ori de prin țara ungurească sau dela *Țarigrad*. Și așa, știi să nu poată vorbi nici cei ce lucrau aici cu cei dela biserică Albă, nici cei de acolo cu aiștia de aicea.

Si gătiră bisericile frumos, cu icoane, cu clopote.

— Amù, îi dă doamna către bărbate-său, hai și-i vedeà biserica mea întâiu.

— Bun, zise Vodă, și cu maiștri cunoscători și cu Vlădică cel săsesc și cu popi și diaconi sosiră la biserică. Minune de frumoasă pe dinafară: numai aur și zugrăveli, ușa de aur, cercevelele ferestrelor de aur. Da'năutru strășnicie; toată lumea se minunase de scumpe-turi și policandruri, și aurării ce erau; iar Doamna îi zise:

— Ei, ce zici dragă, așa-i că te-am rămas?

Da, Domnul Ștefan, parcă nici nu-i ningeà nici nu-i plouà, ci zâmbi pe sub musteață și glăsui:

— Frumoasă, tare frumoasă, da ai cheltuit prea multe parale.

Doamna rămase gânditoare și oftă și poate că-și zise în gând: „Te-i pomeni“.

Și pornirăm cu același alaiu spre biserica Albă. Da cu cât se apropiară cu atât Doamnei i se înseninà fața, iar când ajunse cu bărbatul său aproape, se puse pe un răs ca acela: Biserica pe din afară erà doar văru-

ită, nici floare, nici sfânt nimic, doar la uși și ferestre erau săpături, și ușa ce mai era săpată cu flori; în colo, cum am spus, var alb și atât. Dar când au intrat înăuntru parcă ar fi intrat pe altă lume: Mitropolitul și vlădicii în odăjdii scumpe; lumini peste lumini, și atâtea zugrăveli și aurituri încât Doamna căzù în genunchi și zise: — Mă botez Mulduvenește. Și de atunci îi zice Biserica Albă locașului istuia. Da Doamna în biserica asta calvină n'a mai intrat; ci a fugărit pe toți popii calvini și toți inginerii, și a închis-o și a lăsat să se risipească de a rămas precum o vezi“. M'am uitat la maldările de ziduri înegrite de vreme, și mi-am zis: „Loc de închinare să fi fost oare când unii oameni îi zic și *Cetatea Băii*?“

Dar în sfârșit dacă omul meu zice că a fost biserică, biserică să-i zic și eu, și în graba de a vedea și Biserica Albă l-am rugat să-mi arate drumul până acolo.

Mai sporovăind, de una de alta, ajunserăm și la Biserica asta; pe acoperiș era crescut mușchiu, varul pe dânsa împietrit și nici o urmă de zugrăveală, doar la intrare, deasupra,

sunt niște slove săpate. Dealtmintreli înăuntru eră măturat; dar parcă intrasem într'un beciu și mă prinse o tăinicie, și parcă spărturile făcute într'un zid din spre răsărit și'n bolta mare îmi vorbeau ceva de demult tare și neînțeles. În astfel de biserică lumina prin geamuri străbăte puțin, și atunci în mintea mea se sălășlui toată mărirea ei de altădată și vraja cea sfântă de atunci parcă trăeă și acum: O vedeam cu sfinți pe toți pereții, cu altarul și sfeșnicile, numai de aur, luminată de făclii și candelii, și-mi închipuiam că nici lumina lor nu ar fi săturat-o în destul, ei eră ca lumina lunei într'un codru de brad.

Nici nu cred să fi fost altfel în astfel de biserică; și de aceea zic că poate a fost înfiorată și Doamna lui Ștefan-cel-Mare, de i s'a părut așa de frumoasă.

O fi fost nu o fi fost cum zic eu, D-zeu o știe, dar cum e acum pare o săpătură făcută într'o stâncă. Și rămăsei pe gânduri.

— Vezi, îmi fură pădurarul gândurile, numai păgânii au adus-o în starea asta: Se zice că pe timpul lui Vodă-Rareș eră încă târg pe aici, și păgânii, după ce au desbră-

cat-o de toate odoarele și aurul dintr'însa, au pus tunurile de departe: cu o ghiulea i-au ras turla și cu alta i-au dărâmat altarul.

Când am ieșit, dădui cu ochii de niște coaste de deal, jumulte de li se vedeà nisipul.

— Vezi, zise românul, coastele cele au fost numai cu păduri odată, dar acuma, vezi-le, orândarii streini au lăsat numai rădăcinile. De o merge tot așa, rămânem cu munții pustii.

Și mai vroî să-mi spue omul de păsurile lui, dar când dădù să înceapă, deodată se auzi un sunet de clopot plin de tăinicie, și un răsunet de goarnă.

„Pleacă Mitropolitul la Slatina, zise românul; haidem că ați întârziat“.

— Nu, îi vorbesc, eu mă duc singur pe jos.

— Așa, atuncea cu noroc. .

Și românul scoțându-și pălăria și-o plecă până la pământ, și o luă în fugă de unde venise; iar eu apucaî pe drumul Săscei ce duce la Slatina, nu pentru a mă îndreptă acolo, ci a cârmî spre Cornu-Luncii, să-l mai văd odată și de acolo să trec în Bucovina.

INGHETATA

În ce clasă eram, nu-mi amintesc, atâta știu că eram o leacă de omuleț și stam alături într'o bancă cu unul Chiron Gheorghe, băiat de gospodar din Buciumeni și eram așa de prieten cu dânsul că nu ne-am fi despărțit nici morți unul de altul. Și eră prin Cireșar pe timpul examenelor; amândoi zoream cu învățătura ca epurile la vale, și eră cald, cald, mă rog, cum e în luna lui Iunie și în clasă eră o zăpușeală de-ți venea să-ți desbraci antereul. Și-mi eră o sete de nu știam cu ce să mi-o răcoresc.

— Măi, Chiroane, îi zic ghiontindu-l, ai tu parale?

— Am, și-mi arată mâna cu doi bănuți, patru parale.

Patru parale eră o avere pentru mine pe vremea aceea.

— Bun! îi răspund înapoi pe vârful bu-

zelor, ca să numai simtă părintele Pavel, dascălul nostru de clasă.

Mi s'a părut un an până când mi-a dat drumul dela școală.

Asta erà cam pe la patru ceasuri de seară. La eșire îi dau iar un ghiont lui Chiron și îi șoptesc

— Măi Chiroane, ai mâncat tu vre-o dată înghețată?

— Nu! îmi răspunde el, privindu-mă mirat.

— Nici eu. Da știi tu una? — Câți bănuți ai zis tu că ai?

— Doi!

— Bun!... Știi ce? Am și eu doi bănuți.

— Hai la Rimăr să-mi iau de un bănuț cerneală, și de acolo la cofetărie să mâncăm câte o înghețată, să ne meargă vestea. Că ne-o da de vre-o trei parale. Ce D-zeu, doar îs bani!

Mergem noi la ovrei, îmi umplù de un bănuț șipușorul cu cerneală, și ce cerneală? când dădeam odată cu condeiul pe hârtie lăsà urme de aur. Și după ce-mi astup sticluța cu un dop de hârtie, o pui în tașcă, așa ca să nu se verse.

Și din Căsăpie, o dăm pe strada Mare. Cum o fi acea numită înghețată nu știusem până atunci, dar îmi închipuiam că trebuie să fie grozav de bună, de vreme ce-o mănâncă boerii, și ciudățenia de a ști și eu cum e, de mult mă frământă. Acum îmi călcai pe inimă și iată-ne intrați la cea dintâi cofetărie de pe ulița ceia pe a cărui geam scria cu litere mari: „Inghețată și Bere de Mart“.

Aici găsim vre-o trei boeri de cei mari din târgul nostru, din care pe unul, după ochiul lui cel mic, îl cunoșteam că eșea totdeauna dela o casă de lângă școala noastră.

Când am dat de podelele ceruite și de perdelele cele frumoase, ne-am sfit să mai înaintăm.

— Ce voiți? ne întâmpină unul în haine negre, cu un șervet pe umăr deslipindu-se de lângă un raft.

— Inghețată, îi răspund eu, neavând încotro.

— Decât?

— De trei bănuți! îi spun cu îndrăzneală.

— Nu-i de trei bănuți! și pufnî într'un râs nebun.

Atunci m'am încurcat și simții că tot sân-

gele mi sue în cap; urechile prinseră să-mi vâjâe și obrazii să-mi ardă.

— Ce vreau? întreabă cei dela masă, râzând.

— De trei bănuți înghețată.

Doi dau să izbucnească de râs, dar cel ce ședeà lângă școală, clipi la cel cu șervetul din ochi și îl trase de mânecă pe unul din tovarăși, iar nouă ne zise liniștit:

— Lăsați că vă *tratez* eu cu câte-o înghețată.., și ne porunci câte o porție. Apoi întorcându-se spre noi, ne vorbi:

— Ei, acum stați: că înghețata se mănâncă șezând pe scaun.

Indreptându-ne la spate trăistuțele cu cărți, ne așezarăm la o masă de marmoră cenușie, față în față unul de altul.

Domnul cu ochiul mic ne întreabă fără să zâmbească câtuș de puțin în ce clasă suntem și cine-s părinții.

Nu mult, veni și înghețata în două farfurioare albe. Parcă și acum o văd; dar nu știam cum să începem a mânca.

Am luat cu mânilor tremurătoare de tulburare sufletească lingurițele de argint și dădeam

ocol farfurioarelor: de ici se începe sau de colo?

Chiron se uită înfocat la mine și eu la Chiron; iar boerul, văzându-ne încurcați, ne îndeamnă:

— Ei, luați, mâncați!... Ați mai mâncat înghețată?

— Nu! îi fac din cap.

— Atunci luați din orice parte îți voi câte o linguriță. — Așa! — Acum suflați într'însa să se răcorească, că s'a înfierbântat. Și unde nu începurăm noi a sufla!

Cofetarul și cei doi, abia își țineau răsul; iar boierul nostru, hoț, nici nu zâmbea măcar.

— Ei, acum mâncați! adăogă dânsul. Însă când vrurăm să ducem lingurițele la gură, două femei de țară cu traistele de umăr, îmbrăcate cu fuste de stambă neagră cu flori și cu picioarele goale și prăfuite, intrară înăuntru.

— Ce-i? întrebă cel ce servise; aveți ceva de vânzare?

— Nu! îi dă una mai tânără cu obrazii ca două caise coapte și cu ochii negrii codați; nu cumva aveți de ceea care se dă pe obraz

și se fac buzele roșii, că am voit să luăm de zece bani.

Boerii sbucniră în hohot de râs, iar cofetarul le vorbi: — Aici nu-i spițerie.

— Aaaa! ziseră ele; nu vă supărați; și eșiră lăsând pe podeaua ceruită patru urme de tălpi late.

Dar în clipa aceea, uitându-mă când la boeri, când la înghețată, nu știu cum m'am sucit că numai aud ceva șurluind. Ce să vezi, cerneala mea aurie se vărsase pe podelele lustruite. „Dumnezeule“, mi-am zis: „dracu m'a adus pe mine aici!“ — dar n'am scos nici mârc! ci am mâncat înghețata, tot cercetând împrejur speriat până zării pe boeri că se uită la noi.

— Ați mâncat? întreabară ei.

Noi am dat din cap că da, pe când unul vorbi către ceilalți: „Atâta îs de *simpli*, încât nici nu știu cum să se scoale de pe scaun.“

Și în adevăr; parcă ședeam țintuit. Chiron se sculă și să plecă să-și ia pălăria de jos! dar eu nu puteam și simțeam și ceva ud sub mine și parcă eram dus pe ceea lume.

Cofetarul se uită sub scaun și sărî ca ars.

Cei trei văzură turburarea mea și îi făcură semn să tacă.

— Apoi plecați, măi băeți! vorbi ocrotitorul nostru, scărpinându-se zâmbind, la tâmplă, lasă că plătim noi.

Și, eu, mă ridicai, cu inima strânsă, cu capul amețit și cu o pată de cerneală ca palma pe poalele din dinnapoi a cămeșei de bumbac; și înjosit prin mine însu-mi, îmi luai tremurând pălăria de pe braț și, fără să zic o vorbă, eși oftând, pe când Chiron făcù o plecăciune și zise un *bogdaproste*.

Când ne-am văzut afară, parcă aș fi scăpat cine știe de unde.

— Uf! mi-am zis, că bine ne-a mai mers.

Apoi răs ce-a răsunat în urmă-ne, de cre-deai că ridică în sus casa!

Și de-atunci, nu ne-am mai dus nicăiri să mai mâncăm de trei parale înghețată...

VACANȚA

Iată-mă scăpat și de înfricoșatele zile ale examenelor și, întocmai ca un suflet trecut prin vămile neguroase ale văzduhului, așa și eu mă simțeam de liniștit și parcă pluteam pe nouri de fericire și veșnică viață.

Și două luni nu mă ținea nimeni pe lângă pereți.

In zadar strigă mama:

— Măi băete, măi Ionică, mai stăi și tu pe lângă casă, ori: „Mai pune și tu mâna pe cartea cea și mai zi ceva, că uite ca mâne vine școala și, Doamne, ce bine ți-a prinde învățătura de acum“.

Aș! ți-ai găsit, că și aveai cu cine vorbi: că eu, cu gura ziceam: „Amuș, amuș, mamă!“ — și încet pe lângă ușorul ușei alunecam, mă strecuram tiptil pe sub ferestre, iar când mai strigă odată, cină să-i răspundă? că eu

eram ori într'un pom, ori cu băieții la scăldat, ori pe cine știe ce meleaguri.

Toate grădinile erau ale mele și toți puii de prin răchiți.

Decâte ori biata mama nu m'a lăsat numai în durligi, doar, doar m'oiu mai liniști: dar pe cine să ții, că dacă băieții vedeau că nu vin, cercetau și, de pe acasă de unde găseau, îmi aduceau o pereche de pantaloni și tot o sperleam.

Decâte ori nu m'a închis mama în casă și eu am ieșit pe fereastră, ori prin bageaua podului.

Și scuipă săraca sufletul! Și apoi nici s'ara nu mă strângeam pe lângă casă.

Atunci când lucrătorul se întoarce obosit dela muncă, și soarele mai aruncă doar câteva săgeți galbene de pe munți, aceiași băieții buni de drăcii, ne adunam pe câmpul nostru și acolo sătui, flămânzi, ne puneam pe povești și cântece până ne clătină somnul.

În cântece eu și cu Chitarcă dădeam lustrul, pe când în povești erau meșteri băieții mătușei Ioanei.

Cine cântă mai strașnic și mai sus decât eu și cu Chitarcă:

Dâmbovița apă dulce,
Cine-o bea nu se mai duce,

ori:

Dulce Bucovină,
Veselă grădină.

și cine știa mai multe povești decât băieții ceia?

Cântecele erau, nu erau; dar poveștile, ele ne mâncau sufletul.

De unde le scoteau ei, nu știu, că atâta de multe știau, că de ar fi avut câte un ban de fiecare poveste și ar fi cumpărat un rând de strae dela iarmarocul sf. Ilie, din târgul vitelor.

Și așa de frumoase erau unele și pline de haz, și așa de groaznice altele, încât, așa, pe la miezul nopții, când ne împrăștiam pe la bordee, toți dracii și toți tâlharii de prin poveștile lor îmi furnicau prin minte, și o apucam la goană spre casă, tot uitându-mă împrejur, nu cumva mă apucă cineva de gât?

Astfel în povești și în nebunii treceau zile peste zile, și dacă m'aș mărgini numai a în-

șiră că băteam drumurile și ne pierdeam vremea în povești n'am spus nimic; dar trebuie să spun că între darurile vacanței noastre, pe lângă alte ce vi le voi spune, eră și iarmarocul lui sf. Ilie: iarmarocul cel mult dorit de toată lumea, cu panoramele lui cele lungi, cu oameni de ceară, cu lucruri de câștigat și ochiane în care se văd tot felul de bătălii, și facerea lumei și alte minunății. Apoi comediile cu Vasilache și Marițica, scrânciobul cu călușei și circurile cu momiți și cai, — acestea erau visurile noastre.

Locul unde poposeau comediile eră un câmp întins lângă cazarmă, ce-i ziceau și „târgul vitelor“.

Apoi cum treceà de sf. Petru eu cu Chitarcă și cu Ion al Aniței nu eră zi dela Dumnezeu să nu fim acolo, cercetându-i dornic întinderea, dacă nu a venit vre-o panoramă sau comedie, și atâta eră până vedeam un vagon tras de boi sosit — și acolo ne făceam vacul.

Innainte mă acățăram prin răchiți, colindam prundișurile și văile, dar tot mai dădeam pe acasă, măcar să mănânc. Acum s'a mân-

tuit; dela celalt capăt de târg doar seara picam obosit și rupt de foame; stăteam acolo lipcă și nu ne scăpă nimic din vedere. Azi vedeam cum încheie panorama ori comedia în cuie; mâne cum îi pune pânzele, poimâne cum îi așează tot rostul în ea; iar până o găteà, ne păreau ani că doar aveam ce privi. Lasă că muzicile te duceau pe altă lume, dar vedeam, bunăoară, oamenii ceia de ciară: baba ceia care joacă cu toba în mână și omul care trage clopotul; apoi momiți de cele care doar nu vorbesc și fac toate ghidușiile: iar aceia ce ne rodeà sufletul de așteptare erà să vedem păpușile jucând, pe acela dela comedie cu comanac și boit pe față, care face pe prostul și căluțul care ghicește pe toți care beau rachiu.

Atâta ne trebuià să-i vedem odată, care și cum vorbesc și se strâmbă, ca apoi să mă strâng pe lângă casă; și atunci la ce? — să cărăm țoalele și lăicerele din odăi și să facem și noi comedie cu păpuși, cal și urieșul care prinde pe Vasilache de gât, ori panorame cu tot felul de mămuețe de hlei în felul chipurilor de ceară.

Săraca mama, ce mă mai probozea pentru țoale: Nu de alta dar când i le aduceam erau numai borte de cue și rupte.

Aveam un coteț de porci înaintea ușei cât un bordei. Apoi acolo îngrămădeam tot ce aveam: munceam și munciam, că de ne-ar fi plătit cineva și nu ne sbuciumam atât, — nici mâncare nu ne trebuia.

Și după ce ne rânduiam panorama cu jucării și cu cele ce trebuie și era și comedia gata cu trapez, verigi și păpuși cu capete de mere, ne ungeam cu cretă pe față și cu benchiuri de cireșe pe obraji, și gătiți cu comanace de hârtie, ne suiam pe stâlpul porții, Eu, țivileam din o viță de bostan, și Chitarcă. Bătând în o tinichea, poșteam băieții înăuntru: zece torți intrarea pentru panoramă, și pentru comedie numai cinci. Zece torți erau zece nasturi de cămașă ori de haină.

Și veneau băieții, nu se încurcau, că aveam jucării frumoase. De unde le aveam, să vă spun:

La panoramă, este știut că pe lângă oameni de ceară, și ochiane, sunt și lucruri de câștig. Ei, și noi trebuia să avem, alminteri nu era nimic.

Pândeam când mama erà dusă în țarină ori în altă parte, și atunci, pe furiș, culegeam vișinie din grădină, — și cu cofițele în târg la jidani în ulița Ciurei! Cu un franc, cum-păram o mulțime de jucării, țivlitori, zurnăitoare, trâmbiți și mai cotrobăiam cine știe ce de prin casă, și iată-ne și pe noi în rând cu cei dela iarmaroc.

Si jucăriile îs lucruri ispititoare: mulți n'aveau săracii bumbi, apoi tăiau dela cămașă, dela haine, dela polcuțele mamei lor și tot intrau să câștige ceva ori să vadă mămuțele. Bunăoară, ici aveam plămsuit din hlei pe Osman-pașa rănit; dincolo pe feciorul împăratului nemțesc mort și câte schimosituri toate.

Iar cât ți-i de partea comediei, Ion a Aniței făcea ghidușii pe trapez, eu cântam, cum am spus, din viță de bostan și Chiarcă jucă păpușele. Apoi ca el meșter în jucatul lor cred că nici nu se găseà altul în mahala, că așa le țupăià și vorbeà, de credeai că-i curat comedie la noi.

Cum am spus, se necăjeà ea, mama, pentru țoale, dar la urmă tot mă lăsà în banii mei, și asta, doar doar nu m-oi duce nicăiri. Dar

slabă nădejde că, după ce ne schimoseam în tot felul de se strâmbau băieții de răs, mă furișam și o plecam iar în târg și stam acolo nemișcați, înaintea panoramelor, cu ochii în patru, căutând să prindem toate mișcările comedianților, ca apoi să venim să facem și noi ca ei.

Însă trebuie să spun că stăutul nostru pe acolo, era tot cu frica în sân, că cu cât se închegă mai bine iarmarocul, cu atât se adunau mai mulți băieți de jidan și ne băteau. Ei se îndesau să vadă; noi îi glonteam să ne facă loc. Ei, la noi: — „Șeți moi tâlhăroi!“. Noi de colo: — „Fă loc jidane!“ și din asta bucluc pe loc, și nu de puține ori ne-am apucat la roată chiar înaintea panoramelor. Răzbea el Ion a Aniței cu pumnul lui cel gros, dar tot ei, mai mulți ne puneau pe fugă.

Apoi lasă, că nu le-o ertam. De acolo, o scăpam cum o scăpam: mai cu un cap spart mai cu un obraz zgâriat, mai cu părul târ-nuit; dar și ei, când ne încăpeau, în mâini, vai de mama lor.

Sâmbătă avea obiceiul să treacă la poame în Buciumeni, și noi le știam drumul. În-

colo, le dădeam pace, și eu cu Chitarcă și cu băieții mătușei Ioanei și Ion a Aniței, ne strângeam într'un dos și îi pândeam, când ne venia bine, le săream, la întors în spate. Ei rămăneau înlemniți. Și de nu eram din cei care ne-au bătut, Dumitru a mătușei Ioanei le căută altă pricină.

— Măi, de ce ați răstignit pe Domnul Cristos?

Dar jidanii se jurau, se blestemau, că nu sânt ei de vină, că alți jidani mai bătrâni au făcut păcatul ista.

— Așa, nu sunteți voi vinovați, nu!
Da pe români de ce îi înșelați la cântar?

Dar nu înșelăm noi, *purinți a nostru*. Și se drăcuiau și se afuriseau sărmanii.

— Nu nu, voi, nu!... ha!...

— Da în târg de ce ne bateți.

Și buf, pe unul la pământ, buf, pe altul, de credeai că se scufundă locul.

După asta, dă Doamne bine: eră deajuns ca unul din cei bătuți să ne arate la alții, când ne vedeau prin târg, ca să se strângă oioata în jurul nostru și să ne bată ca pe noi.

Și așa, într'o zi, m'au prins într'un dos

vre-o câțiva jidănași și m'au buchisit așa de bine, de am zis și eu halal!

II.

Atâta petrecere are și târgul nostru, odată pe an iarmarocul.

Atunci târgul parcă mai înviază, și lumea e mai veselă; iar după plecarea comediilor la Roman, rămâne tot ca și mai înainte un orașel tăcut și plin de ovrei.

Cu plecarea atâtor comedii și trâmbițări, mi se părea că am pierdut un prieten; iar în văzduh parcă se preumblă un sunet de clopot — clopotul școalei care avea să ne cheme peste puțin timp, și nu știu parcă pe față mă mângâia un vânt strein — vântul de toamnă!

Dar toate acestea nu erau un descuraj, că copilului una-i ese din cap, și altă drăcie îi îmbuibă mintea. Pândeam când nu erau acasă decât eu și icoanele, și adunam toți copiii de prin vecini, Marița lui Năstase, Profira Tiței, Roșu Dumitru, Frații Tinu, băieții lui Ștaișpin, Guță și Hulă a lui Șoldin, și iată școala gata.

Prisăcaru era știut, că el e director, și eu

profesor și ne puneam pe dăscălit. Vai de bietul Roșu, câte linii nu mâncă; dar de ceilalți nu ne atingeam, că rămâneam cu școala goală. Bietul Roșu răbdă cât îi încăpea în piele, nu de alta, dar nădăjduia să iee vre-o carte mai mult ca premiu.

Că le dădeam după asta și daruri: adunam toate hărtoagele și cele ce-mi trebuia și cele nu-mi erau de folos, și le dădeam copiilor.

După ce mântuiam cu învățatul, împodobeam casa cu flori și nuele de răchită, adunam și alți țânci de prin vecini, tăiam vițe de bostan de făceam basuri și clarinete, și iată și muzica pe picioare; și după o cuvântare ținută, acolo, începeam:

— Premiul întâi cu cunună! — Marița Năstase!

Și fata pe care și acum o văd: cu fața rotundă și părul bălai, înaintă sfioasă și roșie de fericire și, pe când muzica țivleă și trâmbița de-ți luă auzul, noi îi dam cărțile și o trimetam la loc cu cununa pe cap.

— Premiul al II-lea, Tinu Vasile!...

Bum! bum! muzica cântă, și băiatul își uă partea.

Și toți căpătau câte o hârțoagă și treceau în altă clasă; numai Roșu rămâneà repetent, — trebuià unul să rămâie; altminteri nu erà școală! Și aista păcat îl îndeplinià Roșu; în totdeauna așà că răbdà el, ce răbdà și numai că vedeai că pleacă cu capul în jos buhăind: „Hă! hăăă! lasă că v'oi spune eu, la tata, aveți să vedeți cum are să vă bată cu cureaua“. Roșu erà poznaș rău; făcea niște boroboate pe acasă, de te cruceai! Și mânca niște bătăi, de se urcau în slava cerului. Moșu Grigore, tat'său îi erà nănașu. Aveà o curea veche și vânjoasă și cu aceea îl îmblăteà; așà că el, știindu-i moarea, aveà cu ce să ne îngrijoreze.

Dar câmpiile îs năpârlite: grierii au prins a țârâi prin case și crângul nu mai e vesel de cântece ca odată; toate parcă au intrat într'o moleșeală de somn. Popușoaele se coc, mazărea e coaptă, și apa, deși a trecut cerbul peste ea, tot mai e bună de scăldat; iar poamele dela grădina bisericei din huciu sunt coapte.

Atunci numai aveam panorămi, și de nu erà școală, adunam tot ce are mahalaua mai răsărit, ostași nalți dela un picior în sus, și

după ce rânduiam căpiteniile cu săbii de lemn, cu puști de soc, alții călări pe bețe, și eu și cu Chitarcă în frunte în sunetul ori a unui corn de vânătoare stricat ori a unei tobe rămase dela Sf. Vasile, o porneam în deal la huciu. Stăteà lumea și ne priveà: iar noi credeam că se uită ca la cine știe ce. Inșă un moșneag într'o zi ne-a zis:

Iată oastea lui Papuc,
Șapte vin și opt să duc.

Asta ne-a cam atins în mândria noastră; dar mi se pare că a avut dreptate, că dacă nu erà suit unul la gradul de căprar, ori nu-i dădeam cine știe ce jucărie, dedeà bir cu fugiții și nu arareori ni s'a întâmplat să rămânem numai noi, căpitani, singuri, așa că trebuià să ne purtăm cu oștenii iștia tare gingaș și numai cu poame și cu căprăria îi mai țineam; că, dacă erau goliți pomii bisericei fără să iee Rădășanul o prună, a noastră erà isprava.

Când ne întorceam, tăbăram prin mazărele și păpușoaiele oamenilor; și de nu aveau ce eulege de pe bâle, tot noi eram pricina. Mai

mult încă: unii erau așa de hămesiți că mâncau și păpușoi cruzi, ca și câinii.

Mie îmi plăcea numai mazărea. Amarnic mă băteam după mazărea crudă; însă odată mi s'a înfundat:

Intr'o zi, așa după Sf. Ilie, Ion a Aniței veni la mine, cu capul gol și mă găsi numai într'o cămașe lungă. Îmi luase mama tot, așa că dacă mă desbrăcă și de aceea, rămâneam în straiul lui Adam; rostul eră să mă ție acasă.

Și Ion îmi povesti că a dat la ei în grădină de un păr copt. Atâta a trebuit să aud și ce făcui, ce dresei, că am șters-o în durligi. Și, cum mergeam prin țarină, găsim la marginea unui ogor o postată de mazăre știi tocmai după pofta mea, și ne-am oprit.

— Oare a cui o fi mazărea asta, măi Ioane? — întreb eu.

— Fugi de acolo îi dă el, că e a lui Gheorghe a Gavriiloaii și casa ceea din marginea satului e a lui și când te-o prinde îți ia cămeșă.

In adevăr, casa lui Gheorghe a Gavriiloaii da cu fața spre câmp, și cele două ferestre mici păreau doi ochi ce se uitau numai la ogorul cel cu mazăre.

Dar de poftă, pe semne, păcatul nu m'a lăsat și am zis:

— De, doar Gavriloaia e prietenă cu mama; ce-ar fi, dacă i-am mâncă și noi puținică mazăre.

Și tăbărîm în ea; ba, încă Ion și-a umplut și sânul.

Nu ne văzuse nimeni, că eram mici, și apoi ne-am așezat pe pânțele, sub bâle, așa că putea să treacă o sută de Gavriloae și tot nu ne-ar fi văzut.

Acum dacă nu ne-a prins odată, ne-am dus și altă dată, și altă dată; dar vorba românului: „Urciorul nu merge de multe ori la apă, că i se rupe toarta și se sparge“; și într'o zi, pe când ne pridideam să o tulim din mazăre, ne vede dracul de Ghiță a Gavriloaei, băiatul ei, — și după noi: noi fugim el fuge; sărim șanțuri, sare și el. Mai mult de frică, cad jos; el rîzînd, mă ridică, și mă duce târâș, grăbiș la maică-sa, care eră în marginea ogorului.

Ion a Aniței a apucat-o încolo, de nu l-am mai văzut, decât ascuns la el, în podul casei.

— Mamă! mamă! îi dă Ghiță.

— Ce-i? răsunde Gavriloaia.

— Am prins pe băietul ista la mazăre. Pe mine tremură și cămașa de rușine și de frică.

„Na!“ mi-am zis: — „de acum mă omoară!“ Nici nu știam pe care limanuri sunt.

— Bine măi băiete, — îi dă ea, — de ce mi-ai mâncat muncușoara mea?

„Of, acum îi acum!“ îmi ziceam în gând și o dădui pe plâns, și plângând și sughițând, îi răspund:

— Da, nu ți-am mâncat-o eu; pe mine m'a adus alt băiat!

— A cui ești tu?

— A lui Vasile Sumanaru.

Apoi, bine măi Nicuț, părinții tăi așa te învață, să furi? Eu sunt prietenă cu mămucăta, de-s ani, și tată-tu e gospodar și cinstit. Si, tu așa te deprinzi?... Ei, lasă că te-oi așeză, eu, lor! -

Inima, în mine, se sbuciumă ca un puiu de vrabie în mâna unui copil, iar când am auzit, că are să mă spue acasă, mi-a venit ameteală, și parcă erau două Gavriloaie în loc de una.

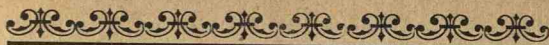
— Ei, acum, — urmâ ea; — ce să-ți fac?...

— Na! na! — și-mi plesni două palme peste spate;—să nu te mai prind, că-ți rup picioarele!

Când mi-a dat drumul, am apucat-o la goană, pe urma lui Ion a Aniței: fugeam și mă uitam îndărăt, nu mă ajunge? — cădeam și mă ridicam. Vai, de capul meu! De atunci nu m'am mai dus la nimeni la mazăre.

Dar ce trece mai ușor ca vremea: ce-s zilele de la Sf.-Ilie până la Sfânta Măria-mare, și iată că într'o bună dimineată mă pomeneam cu un suet de clopot, chiar sunetul celui dela școală.

Atunci stam nedumerit: eu sunt ori altul? — Și mă scărpinam după ureche. Oare de ce n'a mai ținut vacanța asta? — parcă fusese un vis. Și amărît, mă învârteam după pălărie până o găseam, un ceas. Abea îmi găseam și tășcuța. Dar cărțile? că doar le dădusem premii. Cu ce mă duc la școlă? Și mai amărît, îndesam cine știe ce hârtoage în tașcă, dar și acele, mânjite de mâinele copiilor, îmi puneam cea pălărie ca o strachină pe cap și, cu traista la șold, săream pârleazul și, tăcut, mă îndepărtam de casă tot pe aceleași uliți, pe care mai umblasem și altădată în așa hal.

CUM AM VENIT PE LUME

Erà vara — pe timpul când florile's mai frumoase, și buciumul sună mai cu drag și cireșele prin a se pârguì, iar băeții merg la scăldat. Soarele erà la toacă. Mama, Dumnezeu s'o erte, prășeà niște cartofi în grădină — cum le zice la noi, barabule. Mai aveà ca două cozi de sapă până să mântuie, dar acum îi erà greu, și cozile îi păreau cât toată grădina.

Mama erà femeie harnică; odată apucată de treabă, nu se lăsà până n'o dădeà de istov.

Muncise în ziua aceea din răputeri; de dimineață o luase cu sapa și nu se odihnisse, decât doar din când în când se sprijineà de sapă să-și mai îndrepte șelele.

Cum am spus, acum îi veneà greu, dar „Ce o da Dumnezeu!“ — își zise în gând. — Inșă când vrù să mai ridice sapa odată, o sfâșiere grozavă simți în trup, și o păinjenală i se puse pe ochi, mai mai să cadă.

Vecina noastră, Hăuleasa, și viitoarea mea nănașă, tocmai atunci nu știu ce robotea prin ogradă. N'avusese mama copii, de când se tot ținea de capul ei să-i boteze și mai multe nu; așa că-și ziceau de amar de ani „cumătră“.

— „Cumătrăă!!“ atâta putu să zică mama, și-i făcu semn cu mâna, și abia s'a târât până în casă.

Nănașa a priceput și a venit într'o goană cu nănașul.

Când, iată-l și pe tata.

„Fugi, cumătre Vasile, după moașă“, îl întâmpină nănașa.

Și tata alergă într'un suflet și așa de repede a mers și a venit, parcă ar fi dat o raită pe la iezerul din grădină.

Moașa împărătească, Cenușoara, — că pe ea o găsisese, — îi spuse tatei să aducă un doftor; dar mama, deși îi eră rău tare i a făcut semn că nu.

Atunci ea îi dete tatei o țidulă, și nu știu ce a adus într'un șipușor, căci când gustă mama, mai mai să-și dea sufletul.

Nănașul și nănașa își frământau mânele

de neliniște, iar tata încremenise locului, galben ca ceara...

Mama, nu mai știà ce să se facă de durere, și deabià putù zice să-i aducă pe moașa Ralița Butnarului din Oprișeni.

Fuga tata ca un ogar, și într'un buc fu și cu asta.

Mama cum o văzù, zâmbì la ea și parcă se mai ușură; iar când fu aproape de pat, o trase de mânecă și așa se opintì și-i cârpi un pumn în spate, că se îndoì și moașa de mijloc, și mama scăpă de necaz.

„Ua! ua!“ atâta făcui și parcă aș fi și murit.

Cenușoaia, moașa cea vestită, văzând așa minune, o șterse pe nesimțite pe ușă, rușinată.

Tata începù să joace de bucurie, dar băiatul numai de șapte luni, mic, slab de tot și fără unghii.

„Fugi, cumătre Vasile, după popă“ — îi zice Hăuleasa spăimântată.

Da iată și popa Gheorghe dela Buciumeni treceà dela târg spre casă, abià ducându-și pașii bătrâni, cu o traistă în spate.

„Părinte, părinte, vino încoace — un bo-

tez...“ — îi zice Hăuleasa, tâșnind pe ușă către poartă.

Preotul, văzându-mă născut fără vreme, zise nănașului:

„Fuga, Gheoghe după dascăl!

Și nănașul sări garduri, sări pârâul și apucă dâmbul spre Huciu și ajunse la biserică. Dascălul eră acolo, parcă înadins îl trimesese Dumnezeu tocmăi atunci:

— Repede, dascăle, un botez, popa-i acolo, repede; moare băiatul nebotezat, zice el pe nas și abiă țîindu-și sufletul!...

— Unde... Hai!...

Unde, ne-unde, — repede, că nu-i vreme de stat...

Și dascălul buimăcit, luă patrahirul, o carte, mirul și...

Nănașul îl trase de antereu afară din pridvorul bisericii, și la goană la vale — veneau ca doi epuri înhămați.

— Ei!... dascăle — cum îl văzù popa; d'apoi, christelnița?

— Pii... drăcia dracului... cruce de aur în casă... și se lovì cu palma peste frunte — am uitat...

— Ciaunul, ciaunul cumetre, strigă nănașa.

— Cine-l botează? întreabă popa...

— Noi, noi, grăi fonfăit Hau.

— Amin, amin, zise părintele Gheorghe

— Tatăl nostru... începù dascălul.

— Slavă ție, Dumnezeule, slavă ție, —
rosti popa printre dinți.

— Apă, apă, cumetre Vasile, că-i slab bă-
ietul.

— Lumânare, lumânare — mai strigă și
preotul cu grabă.

Și nănașa, cât ai clipi, se întoarse dela
crâșmă cu o lumânare de zece bani. De atata
și găsise.

— Gata, Vasile? — îi zice popa.

— Gata, părinte! Poftim! — și tata, îm-
preună cu nănașul, îi puse un cazan plin cu
apă, înainte.

Deschide cartea, Gheorghe, — porunci popa
dascălului.

Popa cu patrahirul după gât, își începù
slujba, netezându-și barba albă ca laptele;
dascălul îi ținea isonul.

În mine, se zice, că doar inima se băteà ca
într'un puiu de rândunică când îl ții prins;

nu ziceam nimic; stam ca un mort, cu ochii închiși și nu eram mai mare ca un ciucălău de păpușoiu moldovenesc.

— Numele, numele? — întreabă popa, întreprându-și slujba.

— Ion, părinte, Ion, — grăi domol mama; tot văd că are să moară.

— Se botează robul lui Dumnezeu, Ion, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh! — și huștiuluc în apă.

Doar am întins mâinele și picioarele ca un buratec și atât!

— De acum, păziți-l zise popa: că nu are mult!... Dar ce văd! Am deschis carttea la roșu. Trăiește fiule, Vasile, trăiește! Să faci cumetrie mare!

Iar moașa, după ce m'a înfășat, m'a dat la sânul mamei. Doar odată am luat din dulcele lapte, am deschis ochii, i-am dat peste cap, — dar n'am murit!

Am ajuns și cumetria. Și ce petrecere a făcut tata! A tăiat un vițel, vedre de vin și au băut în norocul și sănătatea, mea. și mi s'a urat să-mi joace părinți și la nunta

nepoților mei; cântat-au lăutarii, și au jucat oamenii de s'au dus cu opincile rupte.

Doar de lăutari am avut câteodată parte în viața mea! dar noroc, — șperlă!

Cu toate că trecusem și cumetria, mama își luase de o grijă că oiu eși și eu om, ei așteptà pe zi, pe zi să mă duc. Nici nu plângeam, nici nu mâncam acătărea; stam cu ochii închiși ca un adormit; doar la amiază îi deschideam o clipă. Și toți ceilalți frați își făcea joc și batjocură de mine. Mă rog dacă eram un om neispravit?

Ci-că fratele cel mai mare, Gheorghe, făcea deal de perne și în râsul celorlalți mai mici, mă dedea dea-dura pe pat ca pe un vălătuc, și nu ziceam nimic. Și numai unul, din toți aveà milă de mine, alminteri tot dădeam ortul popei. Se zice că le spunea „Lăsați-l, săracul, că-i ca o găză“. Iar acesta erà al douilea băiat după Gheorghe, Tănase, care repede mă înșfăcă și afară, prin grădină se pierdeà printre copaci cu mine în cântece, iar când credeà el muià covrigi în lapte și mă îndopà câte o-leacă

În sfârșit, păream numai o plăsmuire de

om, de se minunau cei ce mă vedeau și nu știau ce-s păpușe ori copil...

Așa mititel, odată ci-că m'a dus mama, pe la o Sântă-Mărie-mare la hram, la bunica în Ilișești. Și cum eram cu voie bună, mama mamei m'a pus în sân, și a prins a jucă în cântecul scripcarilor.

Niște femei a întrebat-o, ce are în sân, iar ea le-a răspuns:

„Ia joc și eu pe nepotu-meu!“

Ele au zis că nu se pomește, că o fi vreun păpușoi în niște cârpe. Iar bunica le-a spus:

„Ei, păpușoiu... Imi faceți și voi neamul de răs!...“

Și s'a apucat cu ele rămășag, nu știu pe cât, că nu e așa;

Și se înțelege că au pierdut toate prinsoarea, căci când m'au văzut, au rămas strâmbe de mirare.

Și două luni am stat așa ca un adormit și fără să știu aproape ce-i sânul mamei.

În vremea asta, tot îngrijindu-mă bădița Tănasă, încetul cu încetul, m'am mai înfiripat, iar după aceste două luni am deschis ochii, și apoi să te ții pe plâns, și plângi, și plângi!

Imi spuneà mama cã eram așà de rãu cã se îngrozise.

Și a trecut vreme, și am fost mai rãu, și am mâncat bătãi și am crescut mãrișor; iar când am împlinit vre-o cinci, șase ani, iar m'a dus la bunica, și întrebau femeile:

— Da, șãpteliciu unde-i?

— Uite-l-ai, ăsta, de lângã mine! le rãspundeà mama rãzând.

— Tiii! Batã-l norocul, ce mititeluț și albuț e!

— E, e, albuț, da-i dracul gol, cã-i rãu, de nu știu ce sã mã fac cu dânsul.

— Așa-s copiii, mânca-i-ar binele! fi rãspundeau ele.

Dar copacul, dacã are viațã, crește și, de are dar, înflorește și face roade; așà și eu, puțin cãte puțin m'am ridicat și am învățat și carte, iar când m'au vãzut nevoile, am plecat și eu în lume, dupã noroc, și iatã-mã și pe mine strigând la poarta vieței: „Doamne, Doamne, deschide sã intre și cel ce a venit în ceasul al noulea!“

TOAMNA

Mi-aduc aminte bine, și încă bine, de toamnele petrecute odată, când eram lângă cei doi părinți ai mei — pe vremea când nu cunoșteam atâtea neazuri, și umblam și eu la școala din Ulița Rădășeni.

Și nu pot să le uit. Cum să le uit, când mi-au lăsat în suflet amintiri, ce în loc — cu cât trece vremea — să moară, cu atât se desvăluiesc tot mai mult și tot mai pline de farmec!

Și cum vă spun, toată vara — dela Sânt Petru până la Sântă-măria-Mare, tot lucrul meu a fost să mă țin de comedii și să mă sbânțui prin cei cireși, zarzări și corcoduși; dar, cu începerea celui dintâi sfârșit de vară până la începutul postului Crăciunului, nu mă mai strângea nimeni de pe la nunți, clăci și toate grădinile oamenilor. În zadar mă chihăia mama cu acelaș cântec vechiu :

— Măi Ionică! Măi băietele!... Da, ce ți-i de cap bre?... Măi, a început școala, măi! Măi, ia cartea măi!... Măi, ai să dai iar cinstea pe rușine!

Ți-ai găsit! Vara nu mă lăsa, că erà vară, acum că erà toamnă.

Și apoi, și vremea asta, nu știu, are ceva mișcător. De pe la Probajă, par'că toate prind să amortească; până și apele șoptesc mai încet; iar după plecarea pasărilor, liniștea încremenește; și soarele ce se îndepărtează de par'că ar voi să facă loc altuia, și vântul ce sună prin popușoalele uscate de căldura verii, și șoaptele frunzelor obosite — par'că îți închid sufletul într'o cutie, și din când în când îți aruncă câte un val de grijă pe minte. Și totuși tocmai în vremea asta par'că te simți mai bine: aerul din ce în ce par'că te înnoește și îți dă gânduri mai sănătoase. Poate unde toamna ni se arată cu atâta bogăție, și totuși cu atâta umilire în straiile ei și cu atâta pustiire — cine știe! Dar țin minte că pe vremea mea, îmi venea să mă tot duc, să umblu, să mă joc. Și nu numai eu eram așa, ci și prietenii mei. Și Chitarcă erà de o fire cu mine;

și Ion a Aniței, și toți aveam o dragoste de a colindă meleagurile. Că multe ispите mai are Doamne, și toamna! Toate grădinile pe unde trecuse de cu vară, ne veneau în minte. În grădina lui Vorel erau pere pergamute și mere cu miros de te îmbătă; cornii Turcului din Buciumeni și poamele dela nănașul Hau erau coapte, și grădina Lupului dincolo de târg, plină cu nuci și pere tomnatice. Nu mai vorbesc că numai casa mea își îndreptă privirile spre spre trei grădini: a lui Ploiță, în dosul casei, a d-lui Irimia, dascălul nostru de școală, și a lui Iorgu lui Cârlan, în față. Apoi ceilalți băieți toți aveau în coastele caselor lor câte o grădină. Și pe toate cu vremea le dijmuiam. Mai cu seamă în grădina Lupului, acolo ne făceam vacul, eu cu Ion a Aniței și alte odoruri de seama mea. Și ce drag nu-mi eră în grădina asta: lasă că eră desgrădită și mare ca o împărăție, dar aveă atâți pomi roditori, că or'cât luam noi și livădarii, tot ne mai rămâneă după ziua cruci câțiva nuci și peri neatinși. Abia așteptam să ies seara dela școală, sau să vie Duminica ori vre-o

sărbătoare. Mai cu seamă Duminica și sărbătorile erà chita și cuțitul meu!

Seara, odată sosit dela carte, îmi și svârleam tășcuța într'un colț și la băieți în vâful dealului. Și aici pe cine găseam? Pe lângă nedeslipiții prieteni de cu vară, Chitarcă cel sprețalnic, Ion a Aniței, cel cu fălcile roșii ca niște fleici, și fricoșii mătușii Ioanei, se mai aciuisse într'o toamnă și unul Alexandru Bălu, un nepot de ai lui moș Irimia Ciubotarul, din ulița Spitalului, un băiet 'nalt și ogârjit ca un par, căruia băieții îi mai ziceau și Casandră, fiindcă vorbea cam ascuțit și asvârlea ca femeile. Venea apoi Nicu Lamașanului, cel cu sânul veșnic plin de roade, și Ionică Vasiliu, zis Mânzu, și frate-său Lixandru, căruia băieții îi ziceau și buhaiul din pricină că plânsul lui erà mai mult muget de bou. Și, la la sfat, înaintea sânului de mere al lui Lamașanu, până hăt târziu! Băieții mătușei Ioanii, erà știut că plecau acasă îndată cu stângerea luminelor pe la case; dar noi când credeam că dorm și cucuveucele, zup! în grădină la Ploiță, ori la domnul Irimia.

Vai de noi, de ne-ar fi prins! Și încet o

luam razna prin perii tomnatici și prin vițele de vie. Perele, de eră lună, se mai vedeau prin frunzele rărite, dar strugurii ba, că le eră frunzișul des și mulți din ei culeși; așa că eram siliți a pipăi vițele, cum cauți găina de ouă, până să dăm de un ciorchin. Odată ieșiți din grădină, o luam pe ici încolo, ori ne înfundam la Lamașanu în coliba de strujeni, ori la Vasiliu în fânul din podul grajdului, și acolo ne puneam pe povești până ne legănă somnul.

Și așa zi, noapte, ne hrăneam numai cu roade. Din pricina asta, nu odată a dat pântecăria și frigurile peste noi, și nu o dată ne-au oprit dascălii la post, că ne erau buzele și mânele negre de nuci ca la căldărari.

Da, vorba ceea: din coadă de câine nu mai faci sită de mătase; că noi, cum e azi, boleam de friguri ori rămâneam la post, și cum e mâine o luam iar meleagurile. Că par'că se sălășluise un drac în noi care ne porunceà: — Dă-mi poame!... Uite grădina lui Ploiță, și a lui Iorgu lui Cârlan. — Și la' asta toată dulceața poamelor parcă mi se scurgeà în gură și un alt glas pornit din toată fința mea îmi porunceà:

Sai! — Uite cum şed roadele ca nişte mînuni. Uite, ale lui domnul Irimia. . . Şi domnul Irimia are şi struguri şi pere popeşti, urmă acelaş duh. — Dar dacă e cineva în grădină, răspundeà nenorocitul meu de suflet; dacă mă prinde? — Da'ai uitat de grădina Lupului? îmi spuneà aceiaşi ispită.

Şi aşa făceam, când nu era una, era alta. Şi doar, şi eu, şi Chitarcă aveam roade şi pere destul de bune; da aşa-i făcut omul: tot mai bun i se pare lucrul altuia. Până când odată mi s'a înfundat bine:

Intr'o toamnă, toate grădinile le dijmuisem numai pe a lui Iorgu lui Cârlan, nu. De ce? — Ni se spusese din băieţi că Iorgu umblă cu puşca şi că noaptea are şi un păzitor. O! o! mi-am zis la vorba asta, decât să-mi las scumpetea mea de piele pe acolo, mai bine lipsă. Da'într'o zi ploioasă eram la Chitarcă, când numai iată-l şi pe Ion Lamaşanu cu nişte pere în buzunar.

— Măi, îi dă el, are Iorgu lui Cârlan nişte pere, numai să guşti una, să nu le mai uiţi! Chiar acum vin de acolo; uite pântecele mele e tobă de câte am mâncat.

— Și nu te-a prins? îl întrebaram noi.

— Ce să mă prindă? păzitorul e turtă la Hoisie în crâșmă.

— Hai și noi bre, îi dă Chitarcă.

— Duceți-vă voi, ne vorbi Ion Lămașanu, că pe mine mă așteaptă tata chiar acum în țarină, s'adun niște bostani.

Repede mă duc acasă și-mi iau o haină mai veche, par'că și acum o văd: eră un surtucaș vechiu și roșu, de postav; mi-l dăduse bunătațea de Vasile a Bucătarului pe o pereche de turetei de ciubotă, — și la lucru.

Însă, am uitat să spun, că încă de dimineață îmi ardea umărul obrazului ștâng, și întrebaiu pe mama ce semn e aista?

— Ia seama, îmi vorbi ea, să nu pați vreo rușine!

— Aș, mi-am zis, ce rușine să paț! — și mă socoteam cam ce aș păți și nu găseam rostul; iar când am ieșit din casă să mă îndrept spre grădina cu perele ispititoare, un glas lăuntric par'că îmi spuse: „Nu te duce!” și o stavilă par'că se puse pe simțurile mele: și, deși picioarele îmi erau greoaie și par'că mă trăgeau în altă parte, dar eram portăreț

nevoie mare și gândul mă înboldeà să nu mă las de perele lui Cârlan.

Și, Chitarcă ca mai îndrăsneț, sări el gardul iar eu, mai slab de înger, rămăsei să-l pândesc printre lătunoaiele gardul. Iar cum îmi holbam ochii prin întinderea grădinei, deodată simț că-mi sare cine-va în spate. Era chiar Iorgu. Chitarcă îl văzuse, și păzește-o băiete: a scăpat în altă uliță.

— Aha! acum te-am prins, îi dă Iorgu, apucândă-mă de piept. De când te pândesc! Și nici una nici, două, până să mă domiresc, până nu știu ce, mă desbracă ca pe un prost de surtucaș și luându-l s'a cam tot dus.

Bucuros că nu m'a și bătut, o ștersei rușinat acasă.

Mama, Dumnezeu s'o ierte, văzuse tot, dar de rușine, și ca să mă învăț minte, a tăcut, însă, cum mă zări mă și luă la vale.

— Aha! bine ți-a făcut! Ai bine ți-a făcut! Dumnezeu să-i deà sănătate; când l-oi întâlni am să-l cinstesc cu o ceașcă de rachiu!

Fericirea mea a fost că am scăpat numai cu atâta; altădată când făceam câte o boro-boată, nu scăpam fără scatoalce. Dar ori cu

scatoalce ori fără ele, tot nu mă lăsaiu de drăcii, tot nu mă mai strângeà nimeni de prin grădinile oamenilor și coclacuri.

Dar și-ar zice cine-va: dacă ți-ar fi făcut în toate părțile ca Iorgul lui Cârlan, stăteai acasă. Ți-ai găsit! Copilul e, să iertați, oameni buni, ca poreul. Eu știu o poveste:

Ci-că niște porci au fost găsiți la niște saci cu grăunțe, dela niște standoale, și ciomăgiți bine. Veniți acasă s'au culcat mâhniți cu nasul în paie. După ce s'au trezit s'au sfătuit unde să mai meargă. „Ira!“ își ridică unul botul; știi ce bre? hai tot acolo unde ne-a bătut acum un an!—Aidoma și noi.

Mi-a luat el Iorgu lui Cârlan haina, dar când a vrut să puie scara, în pom nu mai erà nici o pară.

Dar iată eă vremeà trece, cerul par'că e mai jos, și soarele mai galben și ca o oglindă; florile își scutură semințele de coapte, și ziua Cruci e la ușă.

În ziua asta se bat nucii, se strâng semințele florilor, și se culeg buruieni de leac și lăutori. Și tot din ziua asta se încep clăcile de desfăcat popușoi.

Dimineața, în ziua ceea, mama mă trimetea la biserică cu jertfă: cu o vârstă din toate florile, din care nu lipsea busuiocul, și cu un ștergar plin cu roade din grădina noastră.

Nu știu de v'am spus că noi aveam în grădină doi nuci ca niște urieși. Dela amiazi încolo, toți prietenii mei erau prin nucii ceia, iar a doua zi nu mai găseam într'înșii o nucă: așa că eram prin nuci altor grădini.

Dela ziua asta în colo, grădinile rămân pustii dea-binelea; câmpurile prind a se rări de strujeni, și care încărcate intră prin ogrăzile oamenilor; iar seara, când luna abia răsbește prin norii fumurii ca niște pământuri din o lume de povești, numai ce auzeam pe aripele vântului strein și ademenitor, sunete de scripcă răsărind de cine știe ce mahala.

Cântecul ista parcă venea și el din altă lume și mă înflora; și o luam într'acolo, că știam că trebuie să fie vre-o nuntă ori vre-o clacă de desfăcat popușoi.

Clăcile la noi sunt minunate: omul aduce popușoi din țarină, și poștește prietenii, rudele, vecini, aduce și ce-va răcoreală pentru

măsele și ce-va udătură, cel cu dare de mână, și lăutari, și în câteva ceasuri n'au ce face cu grămada de ciucălăi cât casa. De acolo, joc până la ziuă. Și vin și nepoftiți, cine vreă, că bani nu se dă la nimini.

Apoi la noi la târg, dela o vreme cântecele de scripcă așa se îmulțeau, că par'că toată lumea nuntea.

Atunci, luam clăcile dea-rândul: din Pietrari și Rădășeni o dam în pârâul Buciumenilor. și de acolo, de nu ne venea la socoteală, o sbucneam până la Sultana prin Lutărie, o fată a unei vecine a noastră. Și par'că duceam vreun folos cuiva? Umblam creanga de colo până colo, și nu poposeam decât unde ne venea la socoteală. Și fiecare își avea rostul lui. Chitarcă umblă subsoară cu o fustă și o polcuță dela mătuși-sa, gazda lui, și numai ce-l vedeai ieșind de după șuri schimbat într'o fată, și hăi pe lângă un agiamiu, că a fi, că a păți, pân îl ungea pe cela cu tăciuni de popușoiu pe obraz, de se minuna bietul om de unde i-a venit pacostea. Iar dacă vedeam că cela se supără, o ștergeam în altă parte.

Odată ne întorceam dela Nistor Păsăcă, din

pârâul Buciumenilor dela clacă. Mersesem numai să vedem ce-i. Când colo, clacă în tot dichisul ei: o grămadă de popușoiu cât casa nedesfăcați ici, și alta ca aurul colo, și în vârful celor cu pănuși, o cioată de copchile, pe povârniș niște mătuși și alte fete și neveste, iar jos moșnegi, gospodari, flăcăi, și băieți, și când tăceau lăutarii, începeau fetele, și printre băiețani eră și unu Zuzu din ulița Rădășeni, cam într'o ureche și cam iubitor de neamul Evei. S'ar fi însurat săracul în toată clipa și nu mergea nimeni după el, și apoi, pe lângă toate, îl chema și Ion.

Și după ce darăm bunăseara și întrebăram după obicei pe gospodari dacă le e de ajutorul nostru, hai fiecare la rostul lui. Bâlu se băgă între femeile cele bătrâne, zicând că el e fără părinți și are nevoie de un cuvânt bun. Nicu Lamașanului o luă spre vârful căpiței, pe lângă fete. Chitarcă se îmbracă într'un dos cu fusta lui, și pe lângă Zuzu; iar eu, mai rușinos dintre toți și, — nu știu cum — stăpânit de pe atunci de sfială, m'am așezat ca de obicei între bărbați, să ascult niște cimilituri. Și unul, moș

Vasile Iruncă, tot din părțile noastre, tocmai spunea una:

— Ghiciți: Două picioare stătea pe trei picioare cu un picior în mână. Patru picioare veni și luă lui două picioare piciorul. Atunci două picioare luă pe trei picioare și asvârli în patru picioare de-i luă piciorul înapoi. — Și zicea el că cimilitura asta a spus-o și la unul care a fost la învățături la Paris, și nu a putut-o deslega; și că el l-a făcut de râs pe acela la o mulțime de oameni.

Unul din clăcași zise că-s pirostiile, că ele-s cu trei picioare.

— Mai va, zise moș Vasile; da ce-s un picior, două picioare și patru picioare? Aduce ce spui 'mneata cu pirostiile, da nu-i. Dacă-ți spun că n'a știu un boer, care zicea că a fost la *Pariz*.

Toți își deteră cu mintea ceva dar degeaba. Da eu, care o auzisem dela tata, deodată sării:

— Două picioare e un om, care ședeà pe un scăunaș cu trei picioare și mâncà un picior de găină. Veni un câne, îi apucă piciorul și fugi. Omul se luă după câine și îl lovì cu scăunașul, și cela lăsă piciorul.

— Așà e, zise moș Vasile. Iacă un copchil învâțat. Brava! A cui ești băiețaș;

— A lui Vasile Sumanariu.

— Brava! să-i trăiești. Da eu te-aș întrebà un lucru: nu cumva îi fi neam cu Ucigă-l toaca?

— Ba de loc, moșule; a lui Vasile Sumanariu sunt, da m'a făcut mama la bătrânețe.

— Și asta e o filozofie, zise el.

Iar când vrù să mai zică nu știu cineva, deodată se auzì un râset între fete. Nu știu ce tot le spuneà Nicu. Și nu mult, între bărbați sbucnì alt râset. Zuzu plin de tăciuni, și Chitarcă nicăiri.

— Să-mi dai cei doi franci, madamo! îi dà Zuzu luând-o spre poartă.

Odată plecat Chitarcă, n'am avut nici noi ce stà, și după el.

— Lasă că ți-o prindem noi, îi ziserăm lui Zuzu. Și duși am fost.

Am aflat că Zuzu îl luase pe băiet drept fată, și pe dată și făcuse vorbă de căsnicie; iar Zuzu i-a dat doi franci, să gătească a douazi de ale gurei, că el aveà să vie să pue nunta la cale...

Dar la claca lui Ion Nemțeanu, din ulița Pietrari, fie că ne-am făcut de urât într'un an. La el se adunase toată mahalaua. De cu zi, mătușa Ileana, nevasta lui Ion, și gazda lui Chitarcă ne spuse:

— Măi băieți, nu ne-ați putea voi aduna pe diseară ceva clăcași?

— Cum nu? i-am spus noi. Da lăutari ai?

— Cum de nu?! răspunse ea. Veniți cât de mulți, și lasă că facem noi: mai câte un merișor, mai câte-o nucușoară, ese.

Și am dat raita prin mahala, și am adunat toate copchilele și toți băieții, — și la desfăcat! Acea pot să spun că a fost claca băieților și a copchilelor. Am întruchipat pe dată cu niște țoale o leacă de comedie, închipuit-am din mere pe Vasilache și Marițica. Unsu-m'am pe Ion a Aniței pe obraz cu *cridă* din lutăria lui Clopoțel și cu benchiuri de cerneală roșie, — și pe ghidușii ca la iarmaroace; iar la spartul horei, tăvăluc prin pănuși, sburau fetele și prichindeii din mâinile noastre ca niște cârpe. De abiă se descurcară din pănuși: copchilele ciufulte, și unse cu tăciuni de popușoiu pe obraz; și, pline de

mătase de păpușoiu, blestemând și mai mult rîzînd, plecau împușcate pe poartă:

— Vai, bată-vă crucea de draci, ziceau unele, ce ne-ați făcut! Iar noi ne tăvăleam de rîs. Tocmai la ziuă am fost atunci acasă.

* * *

Dar iată și clăcile duse. Vremea pare o babă ogârjită, ce se uită amărît împrejur; iar soarele pare un om ce privește chiorș, și e cam frig diminețile, barim prin părțile noastre bruma e groasă, și dealurile parcă's stropite cu var, și pustiu, doar ici și colo câte-o urmă de stîna, a cărui mărturie e coliba ciobanilor, ce șade aplecată ca un moș sprijinit într'o cîrjă. Dar pe noi nu ne țineă bani asta. In noi curgea o viață neîntreruptă, un sânge cald și neoprit, și viața trecea prin inima noastră ca un pârâiaș sglobiu printre niște maluri înflorite. Și ne înviora și ne trime-tea pe noi țarmuri de sburdălnicie și nepăsare.

Iată câmpurile goale, miriștele înroșite; îndată ce ieșeam dela școală, eram pe ele.

Lui Mînză, lui Buhaiu le venea dela Sf. Dumitru stîna acasă, și aveau niște măgăruși, și o tulumbă de cele de stins focul.

Intr'o zi le gătisem pe toate, nu mai aveam ce mai face, și stam pe câmp mocniți, când Lixandru Bălu numai sări:

— Hai să ne jucăm de-a pompierii.

Și am adunat toți copiii din mahala și i-am orânduit pe câprării. Am suit pe unii într'un pom înalt cu un buciom de vânătoare, și pe alți i-am trimis la adunat bețe, paie de miriști și coceni pe moșia lui Clopoțel, și au făcut o clae, iar eu și cu Chitarcă și cu băieții lui Vasiliu am suit tulumba într'o căruță, și lângă ea o puțină cu apă și înhămând măgarii, unul dădù foc la paietele adunate. Și atunci, să fi văzut băieții, cari în căruță, cari călare pe bețe, o pornirăm trâmbițând cu mânele la gură: tarariraaa! de au prins și oamenii din case a ieși, crezând că e chiar foc. Și împrejurul focului celuia știu că ne-am jucat. Și jocul ăsta l-am ținut până nu a mai rămas coceni pe câmp și nici paiu de miriște; treceam prin fum, săream peste pară, iar când se făcea jarul bun, trânteam câte-o bărbântă de cartofi în spuză și, așezându-ne la snoave împrejurul focului, așteptam doar să se coacă.

Da numai iată, ne trezeam că frunzele îngălbenite treptat-treptat s'au dus, și au rămas rămurile goale ca niște coarne de cerb, iar spre miazănoapte parcă eră aprins ceva înădușit; peste cerul de cositor numai vedeam nouri fumurii că se ridică ca niște sdrențe, pe o apă turbure, treceau cu repeziciunea vântului pe deasupra codrilor adormiți, și, lăsând din când în când câte-o ploaie mărunță și păcloasă, ce ne făcea să simțim vremea târzie. Din când în când câte un miros de fum trecea prin ramuri ca o tânguire singuratică a unui om bolnav, de-ți prindea sufletul de grijă neînțeleasă.

Și plouă o leacă acum, plouă peste un ceas, două, iarăși, pământul se umezeă, și pasul omului, și copita calului, și roata de trăsură sau car, lăsă urme și ducea glodul de colo până colo, și peste două trei zile abia răseam prin noroiu.

De alte clăci nici vorbă: încă de dinainte de Sf. Dumitru, strujenii și pășunile șed de mult ghemuite prin șuri, așteptând să fie ronțăite de vitele oplosite prin grajduri; iar

tăpșanul nostru, ruginit și înglodat, de nici nu-mi mai venea să mai mă uit la dânsul.

De data asta mă posomoram, cu prietenii nu mă mai vedeam decât la școală, și sufletul părea în mine mic cât un grăunte.

Atunci mi se întrebă sufletul, câte au fost și unde s'au dus? Și clăcile, și cântecile, și lăutarii și acel frunziș verde, și acel șipot atât de povestitor chiar la sfârșitul verii, acum mi se păreau toate duse în altă lume, trecute dincolo de dealul târgului.

Așa au fost toate toamnele. Dar nu mult totul se schimbă; și, așa după lăsatul secului de postul Crăciunului, numai tresăream prins de o veselie nepricepută; fulgi albi prindeau să cadă ca o lume de fluturi și să albească dealurile; coșurile caselor să fumege ca niște lulele și care cu lemne încărcate, călăuzite de oameni sgârburiți în sumăieșe și cu fețe sbârcite de nevoi să urce dealul Boianului.

Aha, și-ar fi zis cineva: de acum v'a venit de hac: mai supărați părinți cu handralicurile.

— E hei, și mama credeà tot așa dar numai eu auzeam la poartă:

— Ionică! Măi Ionică!

Ca ars săream:

— Ce-i bre!

— Diseară e șezătoare la copchila lui Țilică ori la cutare.

Atunci, parcă mă apucă un tremuriciu de bucurie, repede mă suiam în pod, îmi coboram ciobotele uitate acolo dela sfârșitul babei Dochiei, rășcăite și verzi de mucegaiu și, după ce îmi strângeam paltonașul ros de molii și îmi luam căciula cea scorojită ca o pastramă, mă îmbrăcam, și seara o sbughiam cu băieții.

Iar la cea dintâiu Duminecă dela ninsoare cercam iazul lui Clopoțel de-i ghiața sănătoasă.

VERIFICAT

1987

CUPRINSUL:

	<u>Pagina</u>
La bunica	3
Slujbaș	29
Paștele copilăriei	45
Călărașul	63
Ruinele Cetății Baia	76
Inghețata	87
Vacanța	94
Cum am venit pe lume	111
Toamna	120

